

Ida Haula

RAKENNUSALAN TIEDONANTOVELVOLLISUUDEN
TOTEUTUMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ

Liiketalouden koulutusohjelma
2015

RAKENNUSALAN TIEDONANTOVELVOLLISUUDEN TOTEUTUMINEN KÄYTÄNNÖSSÄ

Haula, Ida
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Lokakuu 2015
Ohjaaja: Silventoinen, Marjatta
Sivumäärä: 46
Liitteitä: 4

Asiasanat: Tiedonantovelvollisuus, rakentaminen, harmaa talous

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia rakennusalan tiedonantovelvollisuuden toteutumista käytännössä. Työssä pyrittiin selvittämään, miten laki tiedonantovelvollisuudesta on toteutunut eri alan toimijoiden näkökulmista. Laki tiedonantovelvollisuudesta tuli rakennusosalalle voimaan 1.7.2014, mikä tarkoittaa, että kaikista rakennustöistä heinäkuun 2014 jälkeen on annettava lain edellyttämät tiedot Verohallinnolle.

Tietoperusta opinnäytetyössä perustuu suurimmalta osin Verohallinnon www-sivujen ohjeisiin ja päätökseen rakennusalan tiedonantovelvollisuudesta. Tietoa haettiin myös aihetta koskevasta lainsäädännöstä ja ajankohtaisista artikkeleista sekä uutisista. Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä oli kvalitatiivinen tutkimus, joka toteutettiin teemahaastatteluilla ja sähköpostikyselyillä. Tutkimukseen osallistuvat henkilöt olivat kaksi rakennusalan toimijaa, Verohallinnon toimihenkilö, rakennustarkastaja ja isännöitsijä, joka hoitaa myös tilitoimistoa. Teoriaosuudessa pyrittiin selvittämään, mitä laki tiedonantovelvollisuudesta pitää sisällään ja miten se lainsäädännön ja ohjeistuksen mukaan toteutuu eri toimihenkilöiden kohdalla.

Tutkimustulosten perusteella todettiin tiedonantovelvollisuuden toimivan jo kohtalaisen hyvin ja ilman suurempia ongelmia. Tiedonantovelvollisuutta ei koeta liian haasteelliseksi, ja sähköinen tiedonantotapa saa positiivista palautetta eri toimijoilta. Tiedonantovelvollisuudessa saaduista tiedoista on hyötyä esimerkiksi takuutilanteissa, ja pääurakoitsijan on helpompi hallita työmaatansa kerättyjen ja ajan tasalla pysyvien tietojen ansiosta. Lain vaikutus harmaan talouden vähenemiseen ja pois kitkemiseen nähdään positiivisena. Tiedonantovelvollisuuden ohjeistuksen pituus ja sekalaisuus on työn määrän lisääntymisen ohella koettu lain negatiiviseksi puoliksi.

THE PRACTICAL APPLICATION OF INFORMATION REPORTING REQUIREMENT IN THE CONSTRUCTION INDUSTRY

Haula, Ida

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business Economics

October 2015

Supervisor: Silventoinen, Marjatta

Number of pages: 46

Appendices: 4

Keywords: construction, reporting requirement, black economy

The purpose of this thesis was to investigate the information reporting requirement in the construction industry in practice. The aim was to find out how the law of the information reporting requirement has materialized from the perspectives of different industry actors. The law took effect on the 1st of July 2014, meaning that since then all the construction works have to be reported to the Tax Administration as the law requires.

The theoretical framework of the thesis is for the most part based on the decisions and instructions of the Tax Administration on their website. The legislation of the subject, current articles and news were also used to develop the theoretical framework. The study was done using qualitative methods, such as interviews and e-mail inquiries. People who participated in the research were two construction industry actors, a Tax Administration worker, a building inspector and a property manager who is also responsible for an accounting firm. The theoretical part aims to clarify what the law of the information reporting requirement consists of and how it affects the work of different actors.

On the basis of the study findings, the new law of information reporting requirement functions already rather well. It is found not to be too challenging and the electronic reporting system received a lot of positive feedback from different actors. There are several different redeeming features of the reporting requirement: the gathered information can be used in guarantee situations, for instance, and the main constructor can more easily control the construction sites. The weakening effect on the black economy is also considered a positive side. The long and miscellaneous instructions of the law and the increased amount of work are seen as the negative sides of the law.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TIEDONANTOVELVOLLISUUTEEN LIITTYVIÄ MÄÄRITELMIÄ.....	6
3	TIEDONANTOVELVOLLISUUS RAKENNUSALALLA	8
3.1	Tarkoitus ja tavoite	8
3.2	Rakennuspalvelun tilaajan tiedonantovelvollisuus	10
3.3	Rakennustyömaan tiedonantovelvollisuus	11
3.4	Kotitalouksien tiedonantovelvollisuus	15
4	TIEDONANTOVELVOLLISUUDEN TÄYTTÄMINEN	17
4.1	Tietojen antaminen.....	17
4.1.1	Tietojen antamisen ajankohta	17
4.1.2	Tietojen antamisen päättyminen	18
4.1.3	Milloin tietoja ei tarvitse toimittaa	19
4.2	Tietojen muuttaminen ja korjaaminen	19
4.3	Seuraamukset laiminlyönneistä	20
5	TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	22
5.1	Kvalitatiivinen tutkimus.....	22
5.2	Haastattelututkimus.....	23
5.3	Tutkimuskysymykset ja niiden laadinta.....	24
5.4	Aineiston keruu ja analysointi	26
6	TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	28
6.1	Teemahaastattelujen ja sähköpostikyselyiden tulokset.....	28
6.1.1	Teema 1: Työn määrän lisääntyminen	28
6.1.2	Teema 2: Suhtautuminen	29
6.1.3	Teema 3: Haitat ja hyödyt	31
6.1.4	Teema 4: Toteutuminen käytännössä	32
6.2	Johtopäätökset.....	36
7	POHDINTA.....	43
	LÄHTEET.....	45
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä tarkasteltavan tiedonantovelvollisuuden yhtenä tarkoituksena on harmaan talouden ehkäiseminen, mutta tiedonantovelvollisuus liittyy myös työturvallisuuteen (Palkkahallinnon säädökset 2014, 71). Rakennuslalle tuli 1.7.2014 voimaan laki tiedonantovelvollisuudesta, joka tarkoittaa, että kaikista rakennustöistä on annettava lain edellyttämät tiedot Verohallinnolle. Lakien 363/2013 (Laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta) ja 364/2013 (Laki työturvallisuuslain muuttamisesta) mukaan tilaajilla on aina velvollisuus ilmoittaa Verohallinnolle tietoja rakentamiseen liittyvistä urakoista ja urakoitsijoista. (Verohallinnon www-sivut 2015) Veroasteen nousun vuoksi veronmaksun moraali heikentyy ja harmaa yritys voi viedä työt yrittäjiltä, jotka maksavat veronsa. Rakennuslalla harmaa talous on liian yleistä ja esimerkiksi ulkomainen yritystoiminta on erinomainen alusta harmaalle taloudelle. (Raunio 2014) Tiedonantovelvollisuus tulee viemään myös ulkomaisen yritystoiminnan seuraamista reaaliaikaisempaan suuntaan, kun rakentamista ja rakentamisen tietoja seurataan enemmän.

Lain uutuuden kannalta on mielenkiintoista tutkia, miten se on toteutunut käytännössä. Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on siis selvittää, miten eri alojen toimijat toteuttavat rakennuslalle heinäkuussa 2014 säädettyä tiedonantovelvollisuutta Verohallinnolle käytännössä ja onko se aiheuttanut niille hankaluuksia. Tärkeimpänä tutkimuskysymyksenä tulee esiin lain helppo ja ongelmaton toteuttaminen. Pyritään myös selvittämään onko tiedonantovelvollisuus hankaloittanut eri alojen toimijoiden töitä ja mitkä syyt ovat mahdollisen hankaloitumisen takana.

Koska rakennusalan tiedonantovelvollisuudesta pyritään saamaan mahdollisimman laaja kuva, haastatellaan opinnäytetyössä eri alojen toimijoita. Tutkimus toteutetaan teemahaastatteluilla ja sähköpostikyselyillä. Tutkimalla eri toimijoiden toisistaan vaihtelevia työnkuvia ja mielipiteitä saadaan tietoa siitä, onko tiedonantovelvollisuus toiminut mutkattomasti tai jos ei ole, mitkä ovat tiedonantovelvollisuuden toimimattomuuden avainkohdat. Nähdään myös, onko eri toimijoilla mahdollisesti samanlaisia hyötyjä tai ongelmia lain kanssa.

2 TIEDONANTOVELVOLLISUUTEEN LIITTYVIÄ MÄÄRITELMIÄ

Seuraavassa selitetään tiedonantovelvollisuuteen ja sen kautta myös rakentamiseen liittyviä määritelmiä, jotka ovat opinnäytetyössä keskeisessä asemassa.

Aliurakoitsija: se, joka suorittaa pääurakoitsijan ja päätoteuttajan kanssa sopimansa aliurakan. Aliurakka on pääurakasta erotettu kokonaisuus. Aliurakan tilaajana toimii pääurakoitsija eikä rakennuttaja. (Verohallinnon www-sivut 2015)

Harmaa talous: Verohallinnon määritelmän mukaan harmaa talous on rakennusala- la lakisääteisten velvoitteiden kuten esimerkiksi verojen tai lakisääteisten eläke-, tapaturma- ja työttömyysvakuutusmaksujen välttämistä ja laiminlyöntiä. Käytännössä harmaa talous on muun muassa liiketoimintakiellon rikkomista, työeläkevakuutuspe- toksia tai luvattoman ulkomaalaisen työvoiman käyttöä. (Rakennusteollisuuden www-sivut 2015)

Päätoteuttaja: rakennuttajan nimeämä pääurakoitsija tai pääasiallista määräysvaltaa työmaalla käyttävä työnantaja. Mikäli päätoteuttajaa ei ole nimetty, on rakennuttaja itse päätoteuttajana. (Verohallinnon www-sivut 2015)

Pääurakoitsija: taho, joka toteuttaa rakennushankkeen pääurakan. Pääurakka on useimmiten rakennuksen perustus, runko- ja sisä-valmistusvaiheiden työt. Osan pää- urakasta pääurakoitsija voi toteuttaa myös omina aliurakoinaan. (Verohallinnon www-sivut 2015)

Rakennustyömaa: työpaikka/alue, jossa rakentaminen tapahtuu yhden työnantajan tai itsenäisen suorittajan toimesta (Verohallinnon www-sivut 2015).

Rakennustyön tilaaja: tilaajana voi toimia rakennuttaja, pää-, ali- tai sivu- urakoitsija esimerkiksi urakkaketjussa ostaessaan rakennustyön toiselta urakoitsijalta. Tilaajana voi olla myös luonnollinen henkilö. (Verohallinnon www-sivut 2015)

Rakennusurakka: vastiketta vastaan toiselle osapuolelle (rakennusurakan tilaajalle) rakennettava rakennus tai rakennelma (Verohallinnon [www-sivut 2015](#)).

Rakennuttaja: taho, jonka lukuun rakennustyö tehdään ja joka ottaa myös vastaan työn tuloksen. Mikäli työmaalla on pää- tai sivu-urakoitsijan lisäksi aliurakoitsijoita, on rakennuttaja sopimussuhteessa vain pää- ja sivu-urakoitsijan kanssa. (Verohallinnon [www-sivut 2015](#))

Rakentamispalvelu: kiinteistöön kohdistuvat rakennus- ja korjaustyöt sekä kyseisen työn yhteydessä asennetun tavaran luovuttaminen (Verohallinnon [www-sivut 2015](#)).

Urakkasopimus: urakan tilaajan ja urakoitsijan välinen sopimus. Sopimuksessa on määriteltä tietty työ ja työn aikaansaamiseksi sovittu hinta tai veloitusperusta. (Asunto-osakkaat [www-sivut 2015](#))

Urakkatiedot: rakennustyömaalla annettavat tiedot ilmoittajasta, urakoitsijasta ja urakasta. Tiedot koskevat mm. urakoiden kokonaissummaa, osapuolia ja kestoja. Kaikki annettavat tiedot koskevat kyseisellä työmaalla toimivia urakoitsijoita ja heidän urakoitaan. Tietoja pitää antaa myös vuokratyönantajista ja kaikista heille maksetuista suorituksista. Urakkatiedot on ilmoitettava kuukausittain verohallinnolle. (Verohallinnon [www-sivut 2015](#))

Yhteinen rakennustyömaa: työpaikka, jolla tarkoitetaan samassa soveltamisalassa tehtävää työtä ja jolla joko samanaikaisesti tai peräkkäin toimii useampia kuin yksi työnantaja tai itsenäinen työnsuorittaja (Verohallinnon [www-sivut 2015](#)).

3 TIEDONANTOVELVOLLISUUS RAKENNUSALALLA

3.1 Tarkoitus ja tavoite

Eduskunta hyväksyi lait 363/2013 (laki verotusmenettelystä annetun lain muuttamisesta) ja 364/2013 (laki työturvallisuuslain muuttamisesta), joiden mukaan rakentamispalvelun tilaajilla on aina velvollisuus ilmoittaa vaadittavat tiedot rakentamiseen liittyvistä urakoista ja urakoitsijoista Verohallinnolle. Tiedonantovelvollisuus tuli rakennuslalla voimaan 1.7.2014, joten kaikista töistä silloin tai sen jälkeen on annettava vaadittavat tiedot Verohallinnolle. Vaikka työmaa olisi alkanut ennen heinäkuuta 2014, on kaikki tiedot sen jälkeen tapahtuvista työskentelyistä ja esimerkiksi maksetuista urakkasuorituksista annettava. Kyseisiin annettaviin tietoihin lukeutuu myös ennen töiden aloittamista tilaajan maksamat ennakkomaksut. (Verohallinnon www-sivut 2015)

Tiedonantovelvollisuuden yhtenä tarkoituksena on harmaan talouden ehkäiseminen. Aikaisemmin harmaata taloutta on pyritty ehkäisemään veronumeroiden käytöllä, mutta nyt sen rinnalle on tullut tiedonantovelvollisuus. Veroasteen nousun vuoksi veronmaksun moraali heikentyy ja harmaa yritys voi viedä työt yrittäjiltä, jotka maksavat veronsa. Rakennuslalla harmaa talous on liian yleistä ja esimerkiksi ulkomainen yritystoiminta on erinomainen alusta harmaalle taloudelle. (Raunio 2014) Tiedonantovelvollisuus tulee viemään myös ulkomaisen yritystoiminnan seuraamista reaaliaikaisempaan suuntaan, kun rakentamista ja rakentamisen tietoja seurataan enemmän.

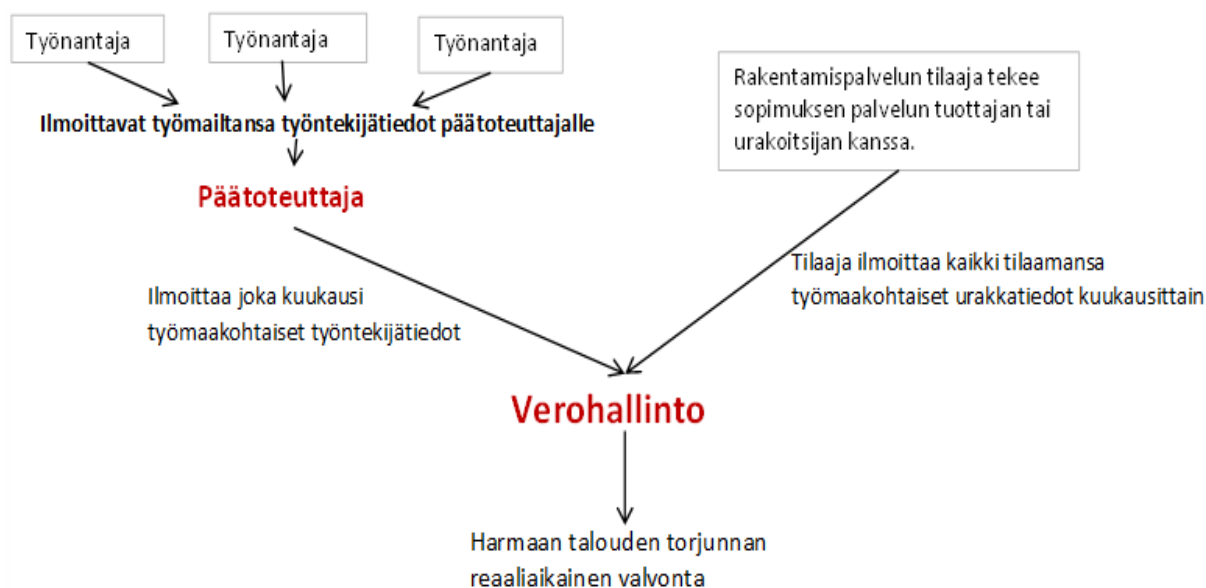
Veronumeron käyttöönottoa voidaan pitää ensimmäisenä vaiheena, jolla pyrittiin saamaan myös ulkomaiset työntekijät Verohallinnon rekistereihin. Koska veronumerolla yksinään ei vielä merkittävästi pystytä torjumaan harmaata taloutta, otettiin käyttöön tiedonantovelvollisuus. Työmailta kuukausittain vaadittavia tietoja voidaan hyödyntää arvonlisäverotuksen ja työnantajasuorituksen maksuvalvonnassa, ennakoperintärekisteröintiin liittyvissä toimenpiteissä, perintä- ja ulosottotuloksen turvaamisessa, valvontakäynneissä, ulosottotoiminnassa, laiminlyönteihin reagoimisessa reaaliaikaisesti sekä perintäyhteistyössä. Saatavien tietojen avulla voidaan myös

arvioida asiakkaiden verotusstatusta ja mahdollista rekisteröintitarvetta arvonlisäverovelvollisten rekisteriin ja ennakkoperintärekisteriin. (Palkkahallinnon säädökset 2014, 71)

Tiedonantovelvollisuuden voi myös liittää työturvallisuuden piiriin. Työturvallisuuslain 52 b §:n mukaan joko pääurakoitsijan tai muun päätoteuttajan on pidettävä ajantasaista luetteloa yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevistä työntekijöistä sekä itsenäisistä työnsuorittajista (Palkkahallinnon säädökset 2014, 71). Näin ollen jokaisella pääurakoitsijalla toteutuu myös tämän työturvallisuussäädöksen noudattaminen, kun hän on velvoitettu tiedonantovelvollisuuden nimissä joka tapauksessa pitämään kirjaa rakennustyömaalla työskentelevistä ihmisistä.

Harmaa talous on rakennusalailla Verohallinnon mukaan lakisääteisten velvoitteiden esimerkiksi verojen ja lakisääteisen eläke- tai tapaturmavakuutusmaksujen välttämistä ja myös erilaisten ilmoitus-, rekisteröitymis- ja maksuvelvoitteiden laiminlyöntiä. Käytännössä harmaa talous on esimerkiksi liiketoimintakiellon rikkomista, työeläkevakuutuspetoksia tai luvattoman ulkomaalaisen työvoiman käyttöä. Yleisintä harmaa talous rakennusalailla on pienissä ja järjestäytymättömissä yrityksissä sekä omakotityömailla. Pienimmillä paikkakunnilla harmaan talouden ongelma on suuria vähäisempi, koska silloin sopimuskumppanit ovat yleisesti jo ennestään tuttuja. Jokaisella rakennusurakan tilaajalla sekä urakoitsijalla on velvollisuus aina torjua harmaata taloutta. Kyseinen velvollisuus perustuu lainsäädäntöön sekä tilaajia ja urakoitsijoita edustavien järjestöjen välisiin sopimuksiin. (Rakennusteollisuuden www-sivut 2015)

Kuvassa 1. on esitetty tiedonantovelvollisuuden ilmoittamisen kulku. Tiedonkulussa työnantajat ilmoittavat työmailtansa kaikkien työntekijöidensä ja tietenkin myös omat tietonsa rakennustyömaan tai yhteisen rakennustyömaan päätoteuttajalle. Tämän jälkeen päätoteuttaja ilmoittaa kaikki saamansa tiedot kuukausittain Verohallinnolle. Mikäli on kyse rakentamispalvelun tilaajasta, ilmoittaa tilaaja kaikkien tilaamiensa työmaakohtaiset urakkatiedot kuukausittain Verohallinnolle, joka seuraa kaikkien työmaiden tietoja ja harmaan talouden torjuntaa reaaliajassa.

Kuva 1. Havainnekuva tiedonantovelvollisuuden ilmoittamisen kulusta. (Verohallinnon www-sivut 2015)

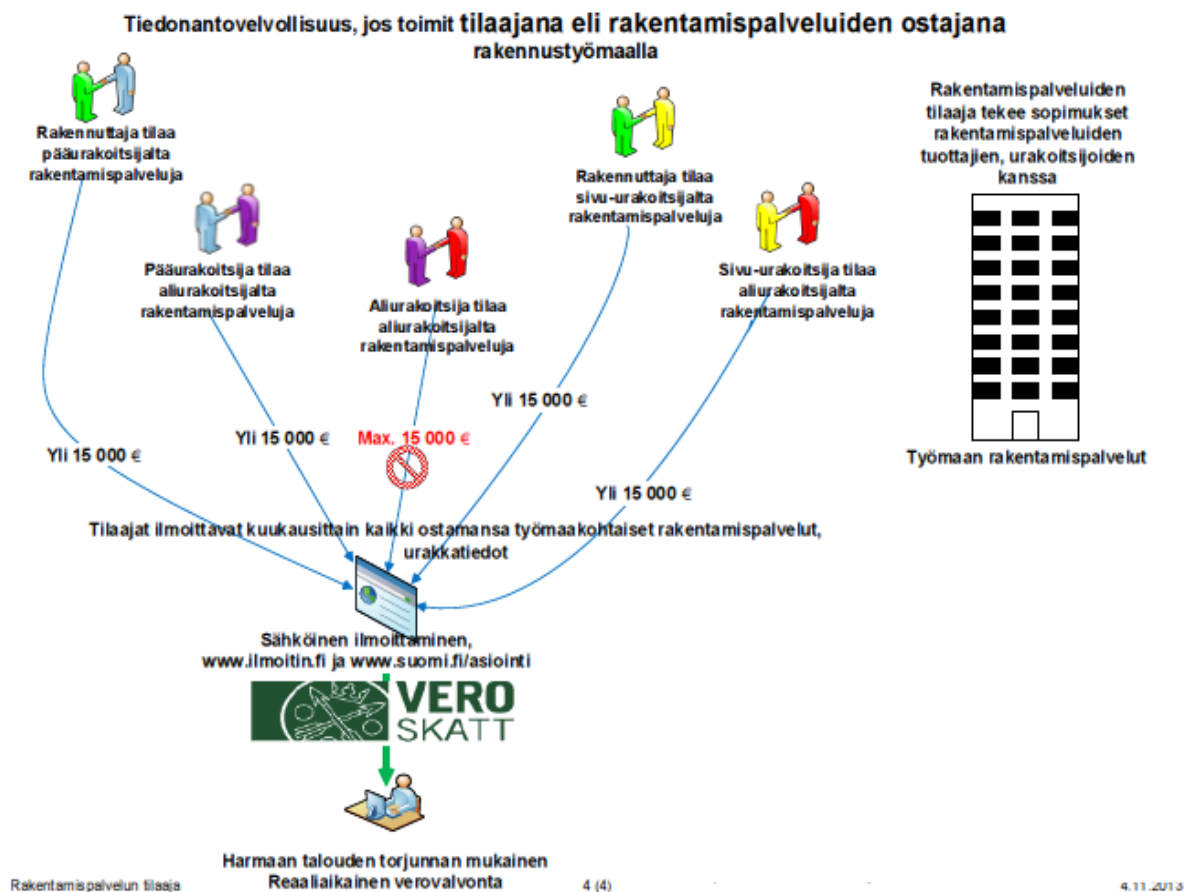
3.2 Rakennuspalvelun tilaajan tiedonantovelvollisuus

Rakennuspalvelun tilaajana voi olla rakennuttaja, pääurakoitsija, sivu-urakoitsija tai aliurakoitsija. Tilaajana voi myös olla taho, joka on pää-, sivu- tai aliurakoitsijan sopimuskumppani ja tilaa kyseisen rakennusurakan. Useimmiten tilaajana toimii yritys tai jokin muu yksityisoikeudellinen oikeushenkilö. Tilaajana voi olla myös esimerkiksi valtio, kunta, kuntayhtymä tai yhdistys. Alihankintaketjussa jokainen aliurakoitsija on osaltaan tiedonantovelvollinen aliurakoitsijoistaan. Kunkin tilaajan tarvitsee näin ollen ilmoittaa Verohallinnolle tiedot ostamista urakoista ja vuokratyövoiman käytöstä. Tietoja ei kuitenkaan tarvitse antaa, mikäli sopimuksen arvo on ilman arvonnäköalaa enintään 15 000 euroa. (Verohallinnon www-sivut 2015)

Kaikkien tilaajien on ilmoitettava joka kuukausi Verohallinnolle, keneltä on rakentamispalvelunsa tilannut. Kaikki rakennuspalvelua tilaavat tahot ovat tiedonantovelvollisia. Rakennuttajaa tiedonantovelvollisuus koskee niistä urakoista, joista hän on tehnyt sopimuksen. Aliurakoitsijoistaan on tiedonantovelvollinen kukin tilaaja. Tilaa- jista jokainen ilmoittaa omien ostamiensa urakoiden ja vuokratyövoiman käytön Verohallinnolle. Tilaaja voi myös siirtää tiedonantovelvollisuuteen liittyvät tehtävät toiselle taholle. Tiedonantovelvollisuuden täyttämisestä on viime sijassa vastuussa kuitenkin tilaaja itse. Myös esimerkiksi asunto-osakeyhtiön isännöitsijä voi toimia tie-

donantovelvollisena tahona. Tässäkin tapauksessa tiedonantovelvollisuudesta on viimesijassa vastuussa asunto-osakeyhtiön johto. (Verohallinnon www-sivut 2015)

Kuvassa 2. on esitetty rakentamispalveluiden tilaajan tiedonantovelvollisuuden kulku havainnekuvana, jotta tilaajan rooli olisi helpompi kokonaisuudessa ymmärtää.

Kuva 2. Verohallinnon havainnekuva tilaajan ilmoitusvelvollisuudesta. (Verohallinnon www-sivut 2015)

3.3 Rakennustyömaan tiedonantovelvollisuus

Tiedonantovelvollisuus ja kaikki annettavat tiedot liittyvät rakennustyömaalla tapahtuvaan rakentamiseen, korjauksiin ja kunnossapitoon sekä myös edellä mainittuja toimintoja harjoittaviin yrityksiin ja työntekijöihin. Urakkatietoina tarvitsee ilmoittaa urakkasopimusta koskevaa tietoa, joita ovat esimerkiksi sopimuspuolet, kokonaissumma ja työn kesto. Siihen liittyy myös urakkasopimuksen tapahtumatiedot, kuten laskutettu määrä ilmoitusjaksolta. (Verohallinnon www-sivut 2015)

Kaikista yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevistä henkilöistä on urakkatietojen lisäksi annettava tiedot, riippumatta työsuhteen laadusta tai työnantajasta. Myös itsenäiset ammatinharjoittajat kuuluvat tiedonannon piiriin. Pää toteuttaja antaa aina työmaittain kaikki työntekijätiedot Verohallinnolle. (Verohallinnon www-sivut 2015)

Pää toteuttajan velvollisuutena on pitää luetteloa yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevistä henkilöistä. Yleensä pää toteuttajana toimii pääurakoitsija. Pää toteuttaja antaa aina tiedot omista työntekijöistään ja myös työmaalla toimivien muiden urakoitsijoiden työntekijöistä. Tiedot pitää antaa myös itsenäisistä työnsuorittajista ja vuokratyöntekijöistä. Mikäli rakennuttaja ei ole nimennyt työmaalle pää toteuttajaa, kohdistuu tiedonantovelvollisuus rakennuttajaan. Pää toteuttajan luettelossa mainitut henkilöt ovat samoja, joiden on rakennustyömailla aina pidettävä näkyvillä kuvallista henkilötunnistetta. Tunnisteessa on oltava veronumerorekisteriin merkitty veronumero. Kaikista näistä henkilöistä on kuukausittain annettava tiedot Verohallinnolle. Kyseisen luettelon on oltava ajan tasalla ja sen on oltava helposti viranomaisen tarkistettavissa. Työmaalle myönnettyjen kulkulupien yhteydessä syntyvä luettelo on sisältönsä suppeampi kuin Verohallinnolle toimitettavat työntekijätiedot. (Verohallinnon www-sivut 2015)

Työmaalla toimivat yritykset ovat velvollisia toimittamaan pää toteuttajalle tiedot omista työntekijöistään. Näiden lisäksi myös itsenäinen työnsuorittaja on velvollinen toimittamaan tiedot itsestään. Kyseiset tiedot on annettava aina ennen työn aloittamista. Mikäli tiedot muuttuvat, on niistä viipymättä ilmoitettava pää toteuttajalle, jotta hän voi täyttää tiedonantovelvollisuutensa Verohallinnolle oikeamuotoisena. (Verohallinnon www-sivut 2015)

Urakkatiedoissa annetaan seuraavat tiedot ilman, että ilmoitetaan kohtaa ”työntekijästä ilmoitetaan” ja työntekijätiedoissa annetaan vastaavasti kaikki muut tiedot, paitsi kohtia ”Urakoitsijasta ilmoitetaan” tai ”urakasta ilmoitetaan”.

Yleiset tiedot:

- Ilmoitustyyppi
- Kohdevuosi
- Kohdekuukausi

Tiedonantovelvollisesta on annettava seuraavat tiedot:

- Nimi
- Y-Tunnus tai henkilötunnus
- Ulkomainen tunniste
- Ulkomaisen tunnuksen tyyppi
- Kotivaltio
- Osoitetiedot Suomessa (ja kotivaltiossa mikäli ilmoittaja on ulkomaalainen)
- Yhteys henkilön nimi, puhelinnumero, sähköpostiosoite ja osoitetiedot Suomessa
- Tieto, kenen urakoitsijana ilmoittaja itse toimii (vapaaehtoinen tieto)

Työmaasta ilmoitetaan:

- Työmaan numero
- Työmaan sijainti

Työntekijästä ilmoitetaan:

- Työntekijän henkilötunnus
- Veronumero ja syntymäaika
- Etu- ja sukunimi
- Puhelinnumero
- Osoitetiedot asuinvaltiossa
- Ulkomaisen työntekijän sosiaalivakuuttamista koskevat tiedot
- Työ- tai palvelussuhteen laatu
- Työmaalla työskentelyn aloituspäivämäärä
- Työskentelyn arvioitu päättymispäivä
- Tehdyt työtunnit ja -päivät
- Työnantaja
- Työnantajan y-tunnus tai henkilötunnus
- Ulkomainen tunniste (annetaan, jos työmaalla ei ole suomalaista y-tunnusta)
- Ulkomaisen tunnuksen tyyppi
- Työnantajan kotivaltio
- Työnantajan edustajan nimi, puhelinnumero ja osoite
- Työnantajan osoite, mikäli edustajaa ei ole asetettu

- Vuokratyönteettäjän nimi, y-tunnus tai henkilötunnus
- Vuokratyönteettäjän ulkomainen tunniste ja tunnisteen tyyppi
- Vuokratyönteettäjän kotivaltio
- Ei toimintaa –työmaakohtaisesti (ilmoitetaan, jos työmaa on keskeytynyt tai päätynyt)
- Ei työntekijäilmoitusta työnantajalta (työnantajan laiminlyönti, ilmoitetaan, jos kaikki tai osa työntekijätiedoista puuttuvat)

Urakoitsijasta ilmoitetaan:

- Nimi
- Y-Tunnus tai henkilötunnus
- Ulkomainen tunniste
- Ulkomaisen tunnuksen tyyppi
- Kotivaltio
- Osoitetiedot Suomessa ja kotivaltiossa
- Yhteys henkilön nimi ja puhelinnumero

Urakasta ilmoitetaan:

- Urakan laskutettu määrä ilmoitusjakson aikana
- Urakan maksettu määrä
- Ennakkomaksu
- Urakkasumma kokonaisuudessaan
- Toimeksiannon laji
- Käännetyn verovelvollisuuden soveltaminen
- Urakan alkupäivämäärä
- Urakan loppupäivämäärä
- Ei toimintaa- ilmoitus urakoitsijakohtaisesti
- Ei toimintaa- ilmoitus työmaakohtaisesti

Opinnäytetyön aineiston keruuseen osallistuneet rakennusalan toimijat kuuluvat tähän ryhmään, jotka ilmoittavat edellä mainittuja tietoja kuukausittain Verohallinnolle. Rakennusalan toimijat siis ilmoittavat juuri kaikkien urakoiden ja työntekijöiden tiedot kuukausittain Verohallinnolle. Tiedonantovelvollisuus vaikuttaa suurimmin

heihin, koska heillä on eniten ihmisiä työskentelemässä työmailla ja myös suuria urakoita, joista tarvitsee aina tehdä ilmoitukset.

3.4 Kotitalouksien tiedonantovelvollisuus

Henkilöt, jotka eivät tee työkseen rakennusalan töitä ja sen puolesta kuulu tiedonantovelvollisuuden piiriin, käytetään tässä opinnäytetyössä nimeä luonnolliset henkilöt. Luonnolliset henkilöt ovat rakennuttajina myös ilmoitusvelvollisia, mikäli rakennuttaminen edellyttää rakennuslupaa. Kotitalouksien tarvitsee ilmoittaa kaikista rakennuslupaa edellyttävistä töistä lain edellyttämät tiedot Verohallinnolle, vaikka ne olisivat euromäärältään vähäisiä. (Verohallinnon [www-sivut 2015](#)) Kotitalouksille ei siis päde 15 000€ urakkasumma, josta kerrottiin aiemmin rakennuspalvelun tilaajaa koskevassa osiossa.

Luonnollisten henkilöiden on annettava tiedot yrityksistä, jotka ovat suorittaneet rakennustyön sekä näille maksetuista suorituksista. Myös työntekijöille maksetuista palkoista ja muista vastikkeista on ilmoitettava Verohallinnolle. Luonnollisten henkilöiden on ilmoitettava tiedot Verohallinnolle ennen rakennustarkastajan suorittamaa loppukatselmusta. (Verohallinnon [www-sivut 2015](#)) Loppukatselmus tarkoittaa rakennustarkastajan tekemää tarkastusta rakennettuihin rakennelmiin, jotta ne ovat lainmukaisia. Rakennustarkastajalle on näin ollen esitettävä Verohallinnon antama todistus siitä, että tiedonantovelvollisuus on täytetty. Mikäli rakennus otetaan käyttöön ennen loppukatselmusta, tarvitsee tiedot antaa myös ennen käyttöönottotarkastusta. (Verohallinnon [www-sivut 2015](#)) Tiedonantovelvollisuutta koskevan rakennusluvan myöntämisen ajankohta ei vaikuta itse tiedonantovelvollisuuteen (Merilampi.fi [www-sivut 2015](#)). Luonnollisen henkilön rakennustarkastajalle esittämä tiedonantovelvollisuuden dokumentti ei saa olla kuitenkaan yli kolme kuukautta vanha (Verohallinnon [www-sivut 2015](#)).

Luonnollisilla henkilöillä kuukausittainen tiedonantovelvollisuus toteutuu silloin, kun se liittyy heidän harjoittamaan yritystoimintaan. Esimerkiksi kun yksityinen liikkeen- tai ammatinharjoittaja rakennuttaa itselleen toimitilan. Muutoin tiedot on pääsääntöisesti toimitettava vain kerran ennen loppukatselmusta. Luonnollisen henkilön

tiedonantovelvollisuus kattaa vain hänen itse sopimansa urakkasopimukset. Urakoitsijoilla on siis tiedonantovelvollisuus myös omakotityömaalla, mikäli urakka on heidän oma aliurakkansa, eikä luonnollisten henkilöiden sopima. (Verohallinnon www-sivut 2015) Opinnäytetyössä haastateltu Rakennustarkastaja valvoo ja tarkastaa juuri luonnollisten henkilöiden rakentamisen tiedonantovelvollisuuden toteutumista, jotka ovat tarvinneet rakentamiseensa rakennuslupaa.

Tiedonantovelvollisuus koskee myös luonnollisten henkilöiden toimesta tapahtuvaa rakennuslupaa edellyttävää rakentamis- tai korjaustyötä. Esimerkkinä voidaan sanoa vaikka asunto-osakeyhtiössä olevaan huoneistossa tehtävää korjaustyötä, joka edellyttää rakennuslupaa. Rakennuslupaa edellyttävä työ voi kohdistua kantavaan väliseinään tai keittiön sijainnin muuttumiseen. Tällöin rakennuslupa myönnetään asuntoyhtiölle, mutta itse tiedonantovelvollisuus koskee työn rakennuttajana olevaa osakasta. (Lindbland www-sivut 2015) Luonnollisen henkilön tiedonantovelvollisuus ei kuitenkaan koske toimenpide- tai purkulupaa (Merilampi www-sivut 2015). Toimenpidelupa koskee pienempiä rakennelmia, jotka eivät ole niin isoja, että ne täyttäisivät rakennuslupan alakriteerit ja purkulupa tarvitaan vain, mikäli halutaan purkaa jokin rakennus tai rakennelma.

Kotitalouksien ilmoitettavat tiedot loppukatselmusta varten:

- Omat henkilötiedot
- Missä ja milloin rakennustyö on tehty (esim. kiinteistötunnus tai As Oy:n y-tunnus)
- Millaista työtä on tehty (uudis- tai korjausrakentaminen)
- Tilatun työn tehneen yrityksen yksilöintitiedot
- Yritykselle maksettujen suoritusten määrä (ilmoitetaan ilman arvonlisäveroa)
- Rakennuttajan itse palkkaaman työntekijän yksilöintitiedot
- Työntekijän työskentelyaika
- Työntekijälle maksetun suorituksen määrä

4 TIEDONANTOVELVOLLISUUDEN TÄYTTYMINEN

4.1 Tietojen antaminen

Työmaan päätoteuttajan antamat tiedot työntekijöistä ja rakentamispalvelun tilaajan urakasta antamat tiedot voidaan antaa vain sähköisesti käyttämällä Verohallinnon antamia sähköisiä ilmoittamispalveluja. Rakennuttajana olevan luonnollisen henkilön toimittamat tiedot voidaan antaa sähköisten palvelujen sijaan myös Verohallinnon siihen tarkoittamalla lomakkeella. Rakennusvalvontaviranomaisen tiedonantotavat sovitaan erikseen Verohallinnon kanssa. (Finlexin www-sivut 2015)

Tiedonantovelvollisuus tulee toteuttaa sähköisesti joko verkkolomakkeella Suomi.fi-palvelun kautta tai tiedostosiirtona Ilmoitin.fi-palvelun kautta. Sähköisessä ilmoittamisessa tarvitaan Katso-tunnukset. Katso-rooleja on kaksi erilaista, joilla tietoja voi toimittaa. Pääkäyttäjä voi tehdä valtuutuksen rakentamiseen liittyvän tiedonantovelvollisuuden täyttämiseen soveltuvan roolin käyttöön. Tällöin voidaan antaa vain urakka- ja työntekijätietoja koskevia tietoja. Toisessa mahdollisessa roolissa voidaan olla kausiveroilmoittajan roolissa, tällöin erillistä valtuutusta ei kuitenkaan tarvita, mikäli ilmoittajalla jo ennestään on käytössään kausiveroilmoittaja-rooli. (Palkkahallinnon säädökset 2014, 73)

4.1.1 Tietojen antamisen ajankohta

Urakka- ja työntekijätiedot ilmoitetaan Verohallinnolle joka kuukaudelta. Tarvittavat tiedot on ilmoitettava Verohallinnolle viimeistään kohdekuukautta toiseksi seuraavan kuukauden 5.päivänä. Esimerkiksi toukokuun tiedot on ilmoitettava viimeistään heinäkuun 5. päivä. (Kiinteistöalan kustannus www-sivut 2015)

Urakkatietojen antamisessa sovelletaan pääsääntöisesti suoriteperustetta. Se tarkoittaa, että tilaaja ilmoittaa urakkatiedoissa laskutetut määrät juuri sille kuukaudelle, jonka aikana urakka on suoritettu ja tilaaja on urakan vastaanottanut. Mikäli noudatetaan maksuperustetta, ilmoitetaan kyseisellä kaudella laskutetut maksuerät. Näin toimitaan silloin, kun suorituksia maksetaan ennen kuin koko urakka on valmis.

Kotitalouksien tulee ilmoittaa tiedot Verohallinnolle hyvissä ajoin ennen loppukatselmusta. Todistus ei kuitenkaan saisi olla kolmea kuukautta vanhempi. Suositellaan, että tiedot annettaisiin kuitenkin viimeistään siinä vaiheessa, kun loppukatselmuksen aika varataan. Kun Verohallinto saa tiedot, lähetetään asiakkaalle ilman erillistä pyyntöä todistus ilmoituksen teosta. Verohallinnolta saatu todistus tulee esittää rakennusvalvontaviranomaiselle loppukatselmuksen yhteydessä. Mikäli loppukatselmus pidetään vaiheittain, tulee tiedot ilmoittaa ennen jokaista katselmusta. Jo ilmoitettu tietoja ei kuitenkaan tarvitse uudelleen ilmoittaa, vaan ilmoitukseen tulee ainoastaan uuteen katselmukseen liittyvät tiedot. (Verohallinnon www-sivut 2015)

4.1.2 Tietojen antamisen päättyminen

Työ päättyy, kun työ on vastaanotettu ja luovutettu sen tilaajalle. Samalla hetkellä päättyy myös tiedonantovelvollisuus, mikäli työmaahallinto lopetetaan työmaalla.

”Urakkatietojen tiedonantovelvollisuuden päättymistä tarkastellaan sopimuskohtaisesti. Aliurakoitsija luovuttaa työn pääurakoitsijalle, pääurakoitsija ja sivu-urakoitsija puolestaan rakennuttajalle. Maarakennusurakka voidaan luovuttaa mahdollisesti vuosia ennen kuin pääurakka luovutetaan rakennuttajalle. Jos työ on jo päättynyt, mutta päättymisen jälkeen laskutetaan edelleenkin urakkasuorituksia, jotka kohdistuvat aikaan ennen työmaan päättymistä, näistä on annettava tieto Verohallinnolle.” (Verohallinnon www-sivut 2015) Tiedonantovelvollisuus päättyy aina työn luovutukseen, vaikka sen jälkeen tehtäisiin takuuajan korjauksia tai mahdollisia jälkitöitä (Merilampi www-sivut 2015).

Tiedonantovelvollisuuden alaisuuteen kuuluvien työntekijä- ja urakkatietojen säilyttämisaika on aina työmaan valmistumisvuoden päättymisestä 6 vuotta. Kaikki tiedot, jotka on annettu, voidaan säilyttää sähköisessä muodossa. (Merilampi www-sivut 2015) Kuuden vuoden säilyttämisaika pätee, jos muualla laissa ei toisin ole säädetty (Palkkahallinnon säädökset, 70).

4.1.3 Milloin tietoja ei tarvitse toimittaa

Mikäli sopimuksen vastikkeen arvo ilman arvonlisäveroa on enintään 15.000 €, ei tietoja tarvitse antaa. Raja-arvon ylittyessä työn aikana alkaa tiedonantovelvollisuus vasta kuukaudesta jolloin raja-arvo ylittyi. Jos tilaajalle tehty työ tai työtulos perustuu moniin peräkkäisiin, keskeytymättömiin tai vain lyhyin keskeytyksin jatkuviin sopimuksiin, pidetään sitä raja-arvoa laskettaessa vain yhtenä sopimuksena. (Verohallinnon [www-sivut 2015](#)) Poikkeuksena olivat luonnollisten henkilöiden ilmoitukset, joihin 15 000 euron raja ei päde.

Tietoja Verohallinnolle ei tarvitse toimittaa suunnittelusta ja valvonnasta tai tavarankaupasta ja muista palveluista. Poikkeuksena säännöissä on kuitenkin se, että mikäli urakka- tai rakentamissopimuksessa on sovittu, että suunnittelu tilataan juuri rakentamispalvelun suorittavalta yhtiöltä, kuuluu suunnittelukin tiedonantovelvollisuuden piiriin. (Verohallinnon [www-sivut 2015](#))

Vaikka rakennusurakan rakennusmateriaalit eivät kuulu tiedonannon piiriin, ei niiden osuutta kuitenkaan tarvitse tiedonantovelvollisuuden merkeissä eritellä pois, vaan niidenkin tiedot voidaan antaa rakentamispalvelujen yhteydessä. Erityistä toimintaa palvelevien laitteiden korjaaminen tai kunnossapitotyöt niin kuin kiinteistönhoito ja huoltotyötäkään eivät kuulu tiedonannon piiriin. (Verohallinnon [www-sivut 2015](#))

4.2 Tietojen muuttaminen ja korjaaminen

Mikäli ilmoitettuja tietoja on korjattava tai muutettava, on korjausilmoituksessa annettava aina kaikki tiedot uudelleen. Korjausilmoituksessa on ilmoitettava myös perusilmoituksen teon yhteydessä saatu ilmoitustunnus. Ilman ilmoitustunnusta ei korjausilmoitusta voida antaa. Ilmoittaja voi muuttaa tai korjata antamiaan tietoja takautuvasti aina kohdekuukautta seuraavan 12 kuukauden ajan. (Talousverkko [www-sivut 2015](#))

Jos kyseessä on verovalvonnan tehokkuuden kannalta välttämättömiä tietoja, on oikealla kohdekaudella, eli milloin työ on suoriteperusteisesti tapahtunut, ilmoitus-

tunnuksella kohdistettu korjausilmoitus aina annettava. Kyseisiä virheitä ovat esim. virheelliset tunnistetiedot, urakkatietojen perusteella laskutetut tai maksetut määrät, toimeksiannon laji sekä käännetyin arvonlisäveron soveltamisen tieto. Työntekijätiedon osalta työsuhteen laatu on oikaistava oikealle kuukaudelle. Jo annetun ilmoituksen voi kokonaan poistaa antamalla poistoilmoitus. (Palkkahallinnon säädökset 2014, 73)

4.3 Seuraamukset laiminlyönneistä

Tiedonantovelvollisuuden laiminlyönnistä voidaan määrätä enintään 15.000 euron laiminlyöntimaksu. Koska urakkaa ja työntekijää koskevat tiedot voidaan toimittaa vain sähköisesti, voidaan paperilla toimitetun ilmoituksen johdosta tuomita myös sakkoihin. (Talousverkko www-sivut 2015) Valtakunnalliset tarkastuskäynnit ovat osa Verohallinnon toimista, joiden tarkoituksena on harmaan talouden kitkeminen. Lainsäädäntö ja valvonta kohdistuvat harmaaseen talouteen ja senkin takia laiminlyönnit ovat vahvasti sanktioitu. Tiedonantovelvollisuusmenettelyn alkuvaiheessa yrityksillä oli mahdollisuus ilmoittaa vain osa tarvittavista tiedoista, mutta 2015 lähtien ei ilmoituksia ole voitu enää antaa puutteellisina. (Suomela www-sivut 2015)

Marraskuussa 2014 Verohallinnon verotarkastajat tekivät valtakunnallisesti 98 tarkastusta. Tarkastusten kautta rakentamisen tiedonantovelvollisuutta pyrittiin selvittämään. Tarkastukset kohdistuivat rakennusalan yrityksiin ja työmaille. Urakkatietojen ilmoittamisen oli tulosten mukaan laiminlyönyt 40 % tarkastettavista yrityksistä ja lähes joka toisessa tutkittavassa kohteessa jouduttiin antamaan kehoitus urakka-työntekijätietoilmoituksen korjaamisesta. Verotarkastajat antoivat jokaisessa kohteessa myös ohjausta oikeaan tiedonantomenettelyyn. (Suomela www-sivut 2015)

Työntekijätiedoista tiedonantovelvollinen on aina riippuvainen muista työmaan toimijoista, kun hän täyttää omaa tiedonantovelvollisuuttaan. Tämän vuoksi verotusmenettelylain 22 a §:n mukaan pääurakoitsijalle tai jollekin muulle päätoteuttajalle ei voi määrätä laiminlyöntimaksua, mikäli tiedonantovelvollisuuden täyttämiseksi toimitetut tiedot ovat puutteelliset tai virheelliset työnantajan tai itsenäisen työnsuorittajan oman laiminlyönnin johdosta, päätoteuttajan ilmoittaessa laiminlyönneistä Vero-

hallinnolle. Mikäli tiedoissa on puute tai virhe, josta päätoteuttajan ei voida kohtuudella edellyttää tietneen, ei laiminlyöntimaksua myöskään voida määrätä. (Palkkahallinnon säädökset 2014, 71)

Verohallinto on jo löysemmän alkuvaiheen jälkeen kiristänyt linjaansa laiminlyöntimaksujen antamisen suhteen. Kuukausittain verottajan tietoon tulee noin 9 000 tapausta, jotka vaativat enemmän selvittelyä. Virheitä on usein muun muassa siinä, että tieto rakennusurakasta annetaan vain silloin, kun urakka on aloitettu. Ilmoitus pitäisi kuitenkin antaa jokaiselta toimintakuukaudelta. Toiset urakoitsijat saattavat ilmoittaa myös urakat, jotka he ovat tehneet. Heidän pitäisi kuitenkin ilmoittaa vain sellaiset urakat, jotka he ovat tilanneet. Työntekijäilmoituksissa eniten virheitä ilmenee todellisen työskentelyajan ilmoittamisessa. (Verouutiset 5/2015, 19)

5 TUTKIMUSMENETELMÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei pyritä saamaan samanlaisia yleistyksiä kuin mitä kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Näin ollen kvalitatiivista tutkimusta tehdäänkin ilman tilastollisia menetelmiä. Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii ymmärtämään ilmiön syvällisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei voida etukäteen määrittää kuinka paljon aineistoa kerätään. Aineiston keruu loppuu vasta, kun tutkimusongelmaan on saatu niin sanotusti vastaus. Laadullisen tutkimuksen tuntomerkkeihin kuuluu yhden tapauksen tutkiminen ja silloin se tarjoaakin mahdollisuuden hyvään kuvaukseen tutkittavasta ilmiöstä. Tässä yhteydessä hyvällä kuvauksella tarkoitetaan ymmärrettävää ja kokonaisvaltaista kuvausta ilmiöstä. Yksi laadullisen tutkimuksen piirteistä on tutkittavien näkökulmien ja merkityksien huomio. (Kananen 2014, 16–19) Tässä opinnäytetyössä tutkimus painottuu juuri nimenomaan tutkittavien toimijoiden näkökulmiin, mielipiteisiin ja huomioihin, koska aineistonkeruumenetelmänä on teemahaastattelu ja sähköpostikysely.

Laadullisen analyysin johtolangoiksi ei kelpaa tilastolliset todennäköisyydet (Alasuutari 2007, 38), joten tiedonantovelvollisuuden toteutumista käytännössä on hyvä lähteä tutkimaan laadullisin menetelmin. Laadullisen tutkimuksen aihetta tarkastellaan aina yhtenä kokonaisuutena (Alasuutari 2007, 38), vaikka haastateltavia olisi monia. Pyritään siis löytämään teemahaastatteluista ja sähköpostikyselyistä yhteneväisyyksiä ja yksi ehyt kokonaisuus. Tämän opinnäytetyön aiheesta on todennäköisesti tehty esimerkiksi Verohallinnolle jonkinlaista tilastoa, mutta sen käyttäminen tässä tutkimuksessa ei olisi kannattavaa, mikäli se perustuu tilastollisiin todennäköisyyksiin. Tietenkin sitä voisi lopuksi verrata opinnäytetyössä saatuihin tuloksiin ja näin nähdä, onko eri tutkimusmenetelmällä saatu samanlaisia tuloksia tiedonantovelvollisuuden toteutumisen suhteen.

Käsitteet kuuluvat aina oleellisesti tutkimukseen, koska ilman oikeanlaisia tarkkoja käsitteitä ei tutkimusta voida tehdä niin, että joku toinen voisi tehdä mahdollisesti

samanlaisen tutkimuksen. Käytetyille käsitteille tyypillisintä on se, että ne on mahdollisimman yksiselitteisesti määritelty. (Metsämuuronen 2006, 36)

5.2 Haastattelututkimus

Haastattelun idea on, että halutaan tietää, mitä jokin ihminen ajattelee kyseisestä aiheesta. Haastattelun aikana pyritään saamaan mahdollisimman hyvät mielipiteet tutkimuksessa asetettuihin kysymyksiin. (Aaltola & Valli 2010, 26) Tutkimushaastattelua tietenkin ohjaa aina tutkimuksen tavoite (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 23). Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksessä halutaan nimenomaan tietää, mitä mieltä eri alojen toimijat tiedonantovelvollisuudesta ovat. Viime aikoina on kysymysvastaus-haastattelun sijaan pyritty enemmän keskustelunomaisenpiin haastattelutilanteisiin (Aaltola & Valli 2010, 26). Keskustelunomaisenmassa haastattelutilanteessa haastateltava saa varmasti paremmin kerrottua ja selitettyä oman mielipiteensä asiaan kuin yksinkertaisessa kysymys-vastaus-menetelmässä. Keskustelua on myös hyvä rakentaa haastatteluksi erityisesti erilaisten kysymysten ja vastausten kautta (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 26).

Haastattelu on hyvä aloittaa arkikeskustelun säännöillä. Alussa pyritään luomaan yhteistä maaperää, ennen kuin siirrytään varsinaiseen haastatteluun. Litteroidussa keskustelussa tämä ei yleensä kuitenkaan näy. Haastattelijan on myös hyvä luoda yhteistä maaperää haastattelun alussa selvittämällä haastateltavalle omaa rooliaan ja tehtäväänsä kertomalla tutkimuksesta ja tutkimuksen tavoitteista. Näin myös haastateltavalla on hyvä käsitys tulevan keskustelun tarkoituksesta. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 24-25)

Haastattelututkimuksen paikka on olennainen tekijä haastattelun onnistumisen kannalta. Haastattelupaikan on myös hyvä olla rauhallinen, jotta molemmat osapuolet pystyvät keskittymään itse haastatteluun. (Aaltola & Valli 2010, 29) Opinnäytetyön tutkimuksessa haastateltaville annettiin sanavalta siinä, missä he haluavat tulla haastateltaviksi. Näin pyrittiin päätyämään siihen, että haastateltavat saivat itse päättää itselleen mukavimman paikan tulla haastateltaviksi ja haastattelun onnistumisenkin todennäköisyys kasvoi. Ennen haastatteluun suostumista haastateltavalle selvennet-

tiin myös mistä työssä on kyse ja minkälaiseen tutkimuskysymykseen haastattelulla pyritään saamaan vastausta. Haastattelutilanteet olivat sekä haastateltavan että haastattelijan kannalta onnistuneita, koska aiemmin keskustellun haastatteluun suostumisen ja tutkimuskysymyksen selventämisen ansiosta ei ilmassa ollut turhaa stressiä tai jännitystä.

5.3 Tutkimuskysymykset ja niiden laadinta

Opinnäytetyössä aineistonkeruumenetelmäksi valittiin teemahaastattelu. Kaikkien kohdehenkilöiden haastattelemine ei kuitenkaan ollut mahdollista, joten tueksi otettiin sähköpostikysely. Sähköpostikyselystä pyrittiin tekemään sellainen, että sillä saataisiin tietoon samat asiat kuin mitä teemahaastattelusta olisi saatu. Mikäli sähköpostikyselyn jälkeen tutkijalle olisi jäänyt epäselviä kohtia, olisi hän voinut lähettää tutkittavalle henkilölle lisäkysymyksiä aiheeseen liittyen. Teemahaastattelu ja sähköpostikysely valittiin tutkimusmenetelmiksi, koska niillä pystyttiin parhaiten selvittämään henkilökohtaisia mielipiteitä. Tarkastelukohteina olivat yritykset ja yksityishenkilöt.

Teemahaastattelu on kahden ihmisen välinen keskustelu, jossa käydään lävitse tutkijan ennalta määräämät aiheet yksi kerrallaan (Kananen 2006, 70). Koska haastateltavina olivat eri alojen toimijat, oli heillä erilaiset näkökulmat omasta työstään kyseeseen aiheeseen. Näin ollen ei kaikille voinut esittää täysin samoja kysymyksiä eikä myöskään antaa valmiiksi mietittyjä vastausvaihtoehtoja. Haastattelu antoi haastateltaville myös enemmän mahdollisuuksia tuoda mielipiteitään ja kokemuksiaan esille. Teemahaastattelu toteutetaan yleensä haastateltavan ehdoilla, mutta haastattelija pyrkii tekemään myös tarkentavia kysymyksiä esille tulleista asioista (Kananen 2006, 76). Haastattelun aiheet sijoittuvat yleensä enemmän menneeseen aikaan kuin tulevaan (Kananen 2006, 71).

Tutkimuksessa tehtiin myös muutama sähköpostikysely teemahaastattelun sijaan, koska kohdehenkilön haastattelemine ei ollut mahdollista. Sähköpostikyselyyn sisällytettiin teemat ja teemoihin alakysymyksiä, joihin toivottiin vastauksia. Alakysymykset pyrittiin muodostamaan niin, että niihin tulevat vastaukset olisivat hieman

pitempiä kuin mahdollisesti yksi lause. Sähköpostikyselyllä saatiin lähes yhtä kattavat vastaukset kuin mitä haastattelemalla. Sähköpostikyselyn positiivisena puolena verrattuna haastatteluun oli muun muassa se, että vastaaja sai enemmän aikaa miettiä kysymykseen annettavaa vastausta kuin mitä haastattelemalla olisi ehkä miettinyt. Verrattuna teemahaastatteluun sähköpostikyselyssä ei ole kuitenkaan samanlaista vuorovaikutusta. Ennen sähköpostikyselyn lähettämistä kohdehenkilöltä oli kuitenkin kysytty halukkuus osallistua opinnäytetyöhön, jolloin saatiin sellainen vuorovaikutus, että haastateltavaa ei ole pakotettu haastatteluun tai ettei hän ennen kyselyn saamista jo tietäisi tarkalleen mihin haetaan vastausta ja miksi hänen kuului kyselyyn vastata. Tällä tavoin pyrittiin myös saamaan luottamus siihen, että kohdehenkilö on valmis käyttämään aikaansa vastauksien antamiseen.

Kysymyksenasettelussa tavallisimpia virheitä on se, että kysymyksiä ei laadita yksiselitteisesti tai että kysymykset ovat johdattelevia. Näin ollen voi olla, että kysymykseen voi vastata vain yhdellä tietyllä tavalla. Kysymykset eivät myöskään saa olla riskitaitaisia, eli yhdessä kysymyksessä ei saa kysyä kahteen toisistaan riippumattomaan asiaan samaa vastausta. Tutkijan tulee myös kertoa anonymiteetin mahdollisuudesta. Näin vastauksetkin tulevat varmemmin. Haastattelua nauhoitettaessa pitää siihen saada suostumus haastateltavalta ja haastateltaville tulee myös kertoa, että miten tutkimusaineisto arkistoidaan. (Mäkinen 2006, 93–94) Tämän opinnäytetyön teemahaastattelutilanteissa myös näitä ohjeita noudatettiin.

Opinnäytetyön teemahaastattelussa oli neljä teemaa:

Teema 1: Työn määrän lisääntyminen

Teema 2: Suhtautuminen tiedonantovelvollisuuteen

Teema 3: Haitat ja hyödyt

Teema 4: Toteutuminen käytännössä

Teemat opinnäytetyössä pyrittiin määrittämään sen mukaan, että kokonaiskuva tiedonantovelvollisuudesta hahmottuisi parhaiten. Sähköpostikyselyssä kyseisiin teemoihin lisättiin valmiiksi alakysymyksiä, jotka olivat samanlaisia kuin mitä teemahaastattelussa tulisi vastaan.

5.4 Aineiston keruu ja analysointi

Tutkimusaineisto kerättiin hyvässä yhteistyössä toimijoiden kanssa touko- ja kesäkuussa 2015. Tulokset perustuvat siis ennen kesäkuuta 2015 vallitsevaan aikaan. Mikäli tämän jälkeen on tullut muutoksia toimintatapoihin tai lakiin, niitä ei voi suoraan verrata opinnäytetyön tutkimustuloksiin.

Tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään metodikirjallisuudessa usein validiteetin (tutkimuksessa on tutkittu mitä on luvattu) ja reliabiliteetin (tutkimustulosten toistettavuus) käsittein. Kyseiset käsitteet ovat kuitenkin syntyneet määrällisen tutkimuksen piirissä, jonka vuoksi niiden käyttöä on usein kritisoitu. Yhtenä esitettyä arviona on, että edellä mainitut käsitteet perustuvat oletukseen yhdestä konkreettisesti todellisuudesta jota tavoitellaan. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa ei näin ollen ole minkäänlaista yksiselitteistä ohjetta. Tutkimusta kuuluisi arvioida kokonaisuutena, jolloin kyseisen tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus painottuu. Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa on hyvä ottaa huomioon esimerkiksi seuraavia seikkoja; onko tutkimuksen tarkoitus selvennetty, tutkijan sitoumus tutkimukseen, aineistoin keruun menetelmät, millä perusteella tiedonantajat valittiin, tutkimuksen analysointi ja tutkimuksen raportoinnin toteutus. Luotettavuuden arvioinnissa edellä mainitut käsitteet eivät yksilöinä riitä luotettavuuden perusteeksi vaan niiden kuuluu kulkea käsi kädessä toistensa kanssa. (Tuomi & Sarajarvi 2009, 136-141) Edellä mainittujen seikkojen perusteella voi myös tämän opinnäytetyön luotettavuutta arvioida.

Laadullisen aineiston analyysille on hyvin tyypillistä, että aineisto ja tutkimusongelma ovat tiiviissä kontaktissa keskenään. Laadullisen tutkimuksen aineisto ei useinkaan tarjoa suoria vastauksia alkuperäiseen tutkimuskysymykseen. Tutkijan tulisi pitää jo aineiston keruun aikana päiväkirjaa aineiston keruun vaiheista ja esimerkiksi havainnoista ja ajatuksista, jotka ovat syntyneet haastattelujen teon yhteydessä. Litterointia voidaan pitää yhtenä lähestymisvaiheena aineiston kanssa. Litteroinnin avulla tutkimusaineisto muuttuu tutkijalle helpommin hallittavaan muotoon ja se on myös yksi olennaisista osista aineistoon tutustumisessa. Tutkijaa usein kiinnostaa tutkimukseen osallistuvien haastatteluissa antamat erilaiset ja yhtenäiset merkitykset käsiteltävää asiaa kohtaan. Jos tutkimus pysähtyy pelkkiin analyttisiin johtopäätöksiin,

jää se ikään kuin vielä kesken. Tulokset tulee liittää teoreettisiin näkökulmiin ja juuri ajankohtaisiin käytännön ongelmiin, jotta ne avaisivat tutkimusta lukijoille uudella tavalla. (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 13-29)

Tässä opinnäytetyössä käytettiin myös haastattelun nauhoitusta ja nauhoituksen litterointia, jotta haastatteluaineistosta saatiin selville paremmin yhtenäinen kokonaisuus. Litteroinnin jälkeen haastatteluaineistosta pystyttiin korostamaan eri keinoin samaan teemaan tai asiaan liittyvät vastaukset, jolloin ne olivat myös selvemmin kirjoitettavissa tutkimustuloksiin. Ensimmäisten tutkimustilanteiden jälkeen tutkimuksessa saatiin jo sellaisia havaintoja, joita pystyttiin hyödyntämään seuraavan tutkittavan henkilön kohdalla. Esimerkiksi rakennustarkastajalta tulleita havaintoja pystyttiin käyttämään Verohallinnon toimihenkilölle esitetyissä kysymyksissä saaden rakennustarkastajalta saatuihin havaintoihin jo hieman vastauksia. Sähköpostikyselyitä ei tietenkään tarvinnut enää litteroida erikseen, mutta niihin käytettiin samanlaisia korostusmenetelmiä kuin litteroituun aineistoon. Litteroinnin ansiosta teemahaastattelun ja sähköpostikyselyn aineisto saatiin samanlaiseen muotoon, jolloin niitä pystyttiin paremmin vertailemaan keskenään.

6 TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Teemahaastattelujen ja sähköpostikyselyiden tulokset

Tutkimukseen osallistuivat kaksi eri yrityksissä työskentelevää rakennusalan toimijaa, rakennustarkastaja, Verohallinnon toimihenkilö ja isännöitsijä. Haastateltu isännöitsijä hoitaa myös tilitoimistoa, joten hänen vastauksensa sivuavat sekä isännöinnin että tilitoimiston näkökulmaa. Opinnäytetyössä rakennusalan toimijoille sekä Verohallinnon toimijalle toteutettiin sähköpostikyselyt. Rakennustarkastajaa haastateltiin ja isännöitsijän kanssa toteutettiin sekä haastattelua että kyselyä. Rakennusalan toimihenkilöistä puhutaan nimillä rakennusalan toimija A/B, taikka toimija A/B. Haastattelujen ja sähköpostikyselyjen tulokset kerättiin teemoittain ja kokonaiskuvan saamiseksi vastaukset myös puretaan auki teemoittain. Näin saadaan selvempi kuva eri teemojen toteutumisesta.

6.1.1 Teema 1: Työn määrän lisääntyminen

Rakennusalan toimija A:lla tiedonantovelvollisuuden vaatimien tietojen kerääminen ja niiden yhteen saattaminen sekä Verohallinnolle lähettäminen vie yleensä yhden vajaan työpäivän kuukaudessa. Aluksi aikaa kului paljon enemmän, mutta nyt, kun on saatu tehtyä ”valmiita muokattavia pohjia”, aikaa kuluu hieman vähemmän. Tiedonantovelvollisuus vie myös operatiivisen tason toimijoilta muutamia tunteja ja tuottaa ylimääräistä stressiä. Tiedonantovelvollisuuden tiukat päivämäärät ovat yksi lisästressin aiheuttajista. Rakennusalan toimija A:n mielestä ei voi sanoa, että tiedonantovelvollisuus veisi yritykseltä liikaa resursseja. Toimija A:n mielestä kuitenkin otettaessa huomioon hyödyn jonka Verohallinto kyseisillä tiedoilla saattaa saavuttaa, niin on aivan turhaa kuluttaa yrityksen resursseja tässä mittakaavassa.

Rakennusalan toimija B:llä kulunvalvontajärjestelmän pitäminen ajan tasalla ja virheiden korjaaminen vie muutamia tunteja päivässä, joten työ on lisääntynyt huomattavasti. Toimija B:nkään mielestä tiedonantovelvollisuus ei yleisesti ottaen vie liikaa yrityksen resursseja, koska kaikki siihen liittyvät asiat on yleensä yhden ihmisen työtä. Näin ollen monen henkilön ei tarvitse kuluttaa työtunteja asian hoitamiseen. Lisä-

stressin myös toimija B havaitsee ilmoituksen jättöpäivinä, kun kaikkia korjauksia ei aina ole ehditty tekemään ajoissa muiden kiireiden takia.

Rakennustarkastajalle työn määrän lisääntyminen ei ole ollut suurta. Ainoastaan niissä kohteissa, jossa tiedonantovelvollisuuden asiakirjoja ei ole esittää, joutuvat rakennustarkastajat tekemään siitä ilmoituksen.

Verohallinnossa työn määrä tietenkin lisääntyy tiedonantovelvollisuuden myötä, mutta heillä työt on järjestelty siten, että muista töistä on siirretty henkilöitä ohjaamaan ja valvomaan tiedonantovelvollisuutta. Palvelunumeroon vastaavat henkilöt tekevät työtään muun puhelinpalvelun rinnalla. Töiden järjestelyn aikana on otettu huomioon muut tärkeät ja kiireelliset asiat, jotta tiedonantovelvollisuus ei veisi tilaa niiltä. Verohallinnolle työn määrä koetaan kuitenkin positiiviseksi verrattuna saatuun tietosisältöön. Tiedonantovelvollisuuden ansiosta Verohallinto saa parempaa tietoa ja näyttöä tehtäessä esimerkiksi verovelvollisia koskevia verotuspäätöksiä.

Isännöitsijä kuvaa uudistuksen, niin kuin aina muidenkin uudistusten, aiheuttaneen aluksi varsin paljon päänvaivaa siitä miten tiedot olisi järkevää kerätä. Ensimmäiset ilmoittamisjaksot veivät heiltä aikaa varsin paljon, mutta työn rutinoiduttua myös aikaa meni vähemmän. Tärkeintä heille on kuitenkin taas muistaa tämä yksi päivämäärä lisää. Ilmoittaja on vastuussa ilmoituksen oikeellisuudesta ja oikea-aikaisuudesta. Tämän johdosta niin isännöinti- kuin tilitoimistokin ovat vastuullisia ilmoituksen sisällöstä ja tietojen ajoissa ilmoittamisesta.

6.1.2 Teema 2: Suhtautuminen

Rakennusalan toimija A kertoo, että noin 90 % työntekijöistä ei vielääkään tiedä, mitä tiedonantovelvollisuus tarkoittaa ja ovat hyvin välinpitämättömiä sitä kohtaan. Rakennusalan toimija A korostaa, että mikäli pyydetään tietoja papereille jokaiselta työmaalla olijalta, vain murto-osa sen tekee. Loppuja ei välttämättä kiinnosta tai he eivät ymmärrä tiedonantovelvollisuuden ”pakollisuutta”. Tämän jälkeen rakennusalan toimijat joutuvat havainnollisesti ”kissojen ja koirien kanssa” etsimään työntekijöitä ja heidän tietojiaan.

Toimija B kertoo suhtautumisen olleen alussa negatiivista. Kuitenkin nyt vuoden jälkeen on tiedonantovelvollisuudesta tullut heille ja pienemmillekin yrityksille arkipäivää ja suhtautuminen asiaan on muuttunut. Kysyttäessä eroja toimijoiden suhtautumisesta toimija B nostaa esille pienet urakoitsijat, jotka ovat purnanneet eniten vastaan. Hänen mielestään se on kuitenkin ymmärrettävää, koska kuluja tästä syntyy myös heille.

Rakennustarkastajan mielestä tiedonantovelvollisuuden toteutumisen seuraaminen nyt lähinnä vain sysättiin heille ilman, että siitä mitään kyseltiin. Hänen mielestään he tekevät periaatteessa Verohallinnon töitä seuratessaan tiedonantovelvollisuuden toteutumista luonnollisten henkilöiden rakentamisessa. Rakennustarkastaja kuitenkin myöntää, että totta kai heidän on helppo kyseisiä asiakirjoja kysyä katselmuksien yhteydessä ja siihenhän se kuuluukin, mutta heille se on kuitenkin aina uusien paperien kysymisen muistamista ja lähettelemistä.

Rakennustarkastaja kertoo, että suhtautumisissa on kaksijakoisuutta. Toiset pitävät sitä käytännössä aivan turhana ja toiset eivät. Osa ihmisistä miettii, että miksi heidän tarvitsee tehdä ilmoitus, jos ei ole mitään ilmoitettavaa. Ilmoitukset kuitenkin selvästi tehdään niissä kohteissa, joissa rakentamista selvästi on tapahtunut lain voimaan astumisen jälkeen. Vielä ollaan kuitenkin niin sanotusti siirtymävaiheessa, jolloin moni tekee edelleen tyhjän ilmoituksen eli ilmoittavat, että kaikki työt ovat olleet tehtyinä ennen lain voimaantulua ja täten ilmoitettavaa Verohallinnolle ei ole. Rakennustarkastajat eivät voi tällaisissa tapauksissa tietää, onko tieto totuudenmukainen vai ei. Rakennustarkastaja jää tässä kohtaa miettimään, että koskakohan Verohallinnolta tulee sellainen viesti, että tyhjiä ilmoituksia ei enää hyväksytä.

Verohallinnon linja laiminlyönteihin liittyy monesti saatuun ohjaukseen. Laiminlyöntimaksu määrätään, mikäli ohjausta on annettu asiakkaalle, mutta asiakas edelleen laiminlyö velvollisuutta tai antaa tiedot virheellisinä. Laiminlyöntimaksu voidaan antaa myös, mikäli voidaan todentaa, että tiedonantovelvollisuutta on laiminlyöty tahallisesti. Verohallinto on pyrkinyt antamaan tarpeeksi kattavaa tietoa työntekijöilleen tiedonantovelvollisuudesta, ja edelleen heidän omassa Intrassaan on ohjausvideoita katsottavissa ja kerrattavissa. Verohallinnon työntekijöille, jotka eivät

varsinaisesti työskentele tiedonantovelvollisuuden parissa, on annettu aikanaan vain perustiedot, koska heidän ei ole tarkoitus osallistua asiakasohjaukseen sisältöä koskeissa kysymyksissä.

Verohallinto on saanut palautetta, että heidän sivuillaan olevat ohjeet koetaan liian runsaiksi, jolloin tietoa on vaikea löytää sivuilta. Kuitenkin myös Verohallinnon toimijoiden mielestä ohjeistuksessa on parantamisen varaa. Verohallinnolle tullessa palautteessa asia on liittynyt usein asiakkailta edellytettyihin rahallisiin satsauksiin tietojärjestelmien suhteen. Harmaan talouden torjuntaa pidetään kuitenkin hyvänä sekä sitä, että rehellisten toimijoiden kilpailukyky sekä toimintamahdollisuudet paranevat.

Taloyhtiöissä suhtautuminen ei varsinaisesti tule esiin, sillä isännöintitoimisto hoitaa ilmoittamisen. Asunto osakeyhtiö toimii harvemmin niin sanotusti pääurakoitsijana. Yleensä taloyhtiön rooli on vain tilaaja, joka on solminut urakkasopimuksen urakoitsijan kanssa. Näin ollen tietojen keruukin ilmoitukselle on suhteellisen yksinkertaista. Koska isännöitsijä hoitaa myös tilitoimistoa, aiheuttaa rakennusliike tilitoimiston asiakkaana enemmän työtä taloyhtiöön verrattuna. Varsinkin silloin, kun kyseinen rakennusliike toimii pääurakoitsijana. Toki saatavilla on lukuisia järjestelmiä ja ohjelmia avuksi tietojen keräämiseen.

6.1.3 Teema 3: Haitat ja hyödyt

Rakennusalan toimija A:n mielestä haittoja löytyy esimerkiksi juuri työn määrän lisääntymisessä. Eikä toimijoiden veronumeroiden tietäminen muuta asioita suuntaan eikä toiseen. Hänen mielestään tiedonantovelvollisuus ei myöskään ole tarpeellinen verrattuna siihen käytettyyn työn määrään. Hyötyjä kysyessä toimija A toteaa, että ne hänkin haluaisi tietää.

Rakennusalan toimija B listaa haitaksi myös työn määrän lisääntymisen. Verrattaessa tarpeellisuutta käytettyyn työn määrään saisi tiedonantovelvollisuus hänenkin mielestään viedä vähemmän aikaa. Hyvinä puolina hän kuitenkin näkee sen, että pystyy seuraamaan reaaliajassa työmaan työntekijöiden määrää. Urakkailmoitusten hyvinä

puolina hän näkee sen, että työmaakin on tietoinen kuinka paljon urakoitsijoille on jo urakkasummasta maksettu. Toimija B:n mielestä suurella työmaalla, jossa on paljon aliurakoitsijoita, tiedonantovelvollisuus auttaa päätoimijaa varmasti hallitsemaan työmaata paremmin. Heillä ei kuitenkaan ole niin suuria työmaita, että aliurakoitsijoiden määrä pääsisi kasvamaan suureksi. Toimija B kertoo myös, että heillä on paljon tuttuja ja turvallisia luottourakoitsijoita, joita käytetään melkein joka työmailla.

Rakennustarkastaja ei tiedä onko tiedonantovelvollisuudesta jotain haittaa tai jotain hyötyä. Hän pitää asiaa vain yhtenä lisäpaperina joka tarvitsee muistaa kysyä, että ei tule laiminlyöntimaksuja, jotka ovat kuitenkin kohtuullisen suuret. Kuitenkin puhuttaessa vääristyneen kilpailun vähenemisestä ja muusta sellaisesta, hän uskoo, että tiedonantovelvollisuudesta on lopulta enemmän hyötyä kuin haittaa.

Verohallinnossa tiedonantovelvollisuuden yhteydessä on asiakkaita ohjattu myös esimerkiksi kausiveroilmoitusten antamisessa tai käännetyn arvonlisäverovelvollisuuden soveltamisessa, näin tiedonantovelvollisuuden ohella myös aikaisemmin voimassa olleiden velvollisuuksien noudattaminen saattaa parantua. Harmaan talouden väheneminen koetaan tietenkin myös hyvänä. Haittaa ei tiedonantovelvollisuudesta Verohallinnolle ole, koska kyse on laissa säädetyistä Verohallinnon tehtävistä.

Isännöitsijä ottaa hyödyissä esille taloyhtiöissä työskentelevien tarkat tiedot, joka on hyvä tieto esimerkiksi reklamaatio- ja takuutilanteissa. Kirjanpidollisissa asioissa tietoja voidaan hyödyntää esimerkiksi palkanlaskennassa.

6.1.4 Teema 4: Toteutuminen käytännössä

Rakennusalan toimija A:lle tarvittavien tietojen saaminen on ollut vaikeaa. Jo edellä mainittiin, että kaikki eivät tottele ohjeita ja kirjoita tietojaan ylös. Tämän lisäksi ihmiset saattavat kuulemma kirjoittaa esimerkiksi veronumeronsa väärin. Tästä tulee yleensä Verohallinnolta korjauspyyntö ja alkaa taas uusi urakka, kun tarvitsee alkaa selvittämään oikeaa veronumeroa ja korjailemaan ilmoituksia. Kaikki eivät siis noudata tiedonantovelvollisuutta ja laiminlyöntejä on paljon.

Rakennusalan toimija B:lle kokemukset ovat olleet erilaisia kuin A:lle. Hänelle tietojen saaminen on ollut jopa yllättävän helppoa, vaikkakin pienempien yritysten kohdilla on ajoittain ollut myös vaikeuksia. Heillä laiminlyöntejä ei ole ollut paljoa ja pääsääntöisesti kaikki noudattavat tiedonantovelvollisuutta niin kuin pitää. Aina urakkasopimusta allekirjoitettaessa he vielä painottavat tiedonantovelvollisuutta. Yleisesti ottaen heillä urakoitsijat ja työntekijät toimittavat pyytämättäkin tarvittavat tiedot viimeistään töihin tulopäivänä. Useimmiten toistuvana ongelmana on kuitenkin työntekijöiden kuvallisen henkilökortin puuttuminen, joka sisältää veronumeron. Tällaiset asiat aiheuttavat työntekijätietojen päivityksiin viiveitä.

Rakennustarkastaja kertoo, että vielä ainakin toistaiseksi lähes jokaisessa kohteessa tiedonantovelvollisuuden joutuu mainitsemaan, että onko se muistettu. Monet tilaavat loppukatselmuksen mahdollisesti viisi päivää ennen kuin se pidetään, ja samalla he vasta tekevät ilmoituksen Verohallinnolle, joten monesti asiakirjaa ei ole vielä loppukatselmuksessa esittää. Tämä ei kuitenkaan ole este loppukatselmuksen pitämiselle, jolloin rakennustarkastajan tarvitsee vain ilmoittaa, ettei esitettävää dokumenttia ollut loppukatselmuksella. Tämän jälkeen kyseinen dokumentti kohtaa Verohallinnon kuitenkin jossain vaiheessa, mutta siihen rakennustarkastaja ei enää puutu. Kokeneista ja uusista rakentajista ei voida sanoa kahtiajakoa, että toiset muistaisivat tiedonantovelvollisuuden paremmin kuin toiset.

Molemmat Rakennusalan toimijat antavat positiivista palautetta tiedonantotavasta. Esimerkiksi toimija A käyttää ilmoitin.fi palvelua ja se on hänen mielestään hyvä ja yksinkertainen tapa. Toimija B:kin kertoo ilmoituksen tapahtuvan helposti muutamaa nappia painamalla. Rakennustarkastajan mielestä tiedonantotapa on hyvä. Niin kauan kun kotitaloudet pystyvät tekemään sen internetin lisäksi myös paperilla, tulee tiedonantotapa toimimaan. Tässä yhteydessä hän viittaa esimerkiksi vanhempiin henkilöihin, joilla ei välttämättä edes ole tietokonetta tai jotka eivät netissä olevia palveluja niin hyvin osaisi käyttää.

Rakennustarkastaja kertoo, että he eivät voi tietää kuinka rehellisiä ihmiset ovat ilmoitusten oikeellisuuden kanssa. Esimerkiksi jos kirjallinen selvitys on kuukauden vanha, niin onhan kuukauden aikana voitu rakentaa paljonkin uusia asioita tai tehdä esimerkiksi sähkötyöt, joista ei kuitenkaan ole ilmoituksessa. Rakennustarkastajan

mielessä käy myös väärennöstopaukset. Ilmoituksen kaava on todella yksinkertainen ja kyseisessä dokumentissa ei ole esimerkiksi mitään leimaa Verohallinnolta tai muulta taholta. Näin ollen sellainenkin on helppo väärentää. Heidän tarvitsee kuitenkin luottaa ihmisiin, että he olisivat asian kanssa rehellisiä.

Harmaan talouden torjumisen toteutumisesta rakennusalan toimija A ei osaa sanoa, koska Verohallinnolta ei ole ainakaan mitään informaatiota tullut, että tällä olisi saavuttanut jotain. Toimija B on kuitenkin sitä mieltä, että tiedonantovelvollisuus auttaa harmaassa taloudessa niin kuin pitääkin. Rakennustarkastajan mielestä kyseinen laki saattaa kyllä hyvin torjua harmaata taloutta yksityisessä rakentamisessa, mutta hän kuvaa, että tuskin yksityiset rakentajat ovat Verohallinnolle kuitenkaan mikään kultaivos. Tiedonantovelvollisuus saattaa kuitenkin tasoittaa kilpailua, kun se jättää esimerkiksi pimeitä virolaisia firmoja pois. Ei tule siis niin paljon vääristynyttä kilpailua. Näin ollen myös rakentamisen laatu varmasti paranee, kun kaikki tehdään lain mukaan ja töissä takuut säilyvät.

Rakennusalan toimija A antaa paljon kritiikkiä ohjeistuksesta. Tiedonantovelvollisuuden alkaessa hän joutui lähes päivittäin soittamaan neuvontapuhelimeen. Siellä vastauksia olivat esimerkiksi ”en osaa sanoa, palataan asiaan”, mutta kuitenkaan asiaan ei koskaan palattu. Hänelle myös annettiin ohjeita ja seuraavassa puhelussa edelliset ohjeet kumottiin ja annettiin taas aivan uudenlaiset ohjeet. Lopulta hän pyysi puhelut tiivistettyinä sähköpostiinsa, jotta hän pystyisi todistamaan miten häntä on neuvottu, koska ohjeet olivat aina erilaisia. Moneen kysymykseen ei edelleenkään ole saatu vastauksia, mutta ne hän on nyt hoitanut niin kuin on parhaalla tavalla katsonut.

Rakennustarkastajan mukaan ohjeistus koetaan monesti hankalana. Mietitään, että koskeeko asia heitä vai ei. Näin ollen rakennustarkastajankin tarvitsee ohjeistaa Verohallinnon sivuille lukemaan tarkempia ohjeita. Ihmiset myös monesti sekoittavat rakennusluvan ja toimenpideluvan. Tiedonantovelvollisuus ei toteudu toimenpideluvan piirissä, mutta myös jotkut toimenpideluvan saaneet ihmiset ovat tehneet ilmoituksen tiedonantovelvollisuuden täyttämiseksi, vaikkakin ihan turhaan. Luonnolliset henkilöt sekoittavat itsensä monesti myös rakennusliikkeisiin ja 15 000 euron urak-

karajaan. Näin ollen rakennustarkastajan mielestä ohjeet ovat liian monivaiheiset, kun asia ei ole monelle kokemattomalle helppo ja ymmärrettävä asia.

Rakennustarkastajat voivat myös kirjoittaa loppukatselmuspöytäkirjaan, että esimerkiksi pihatyöt ovat kesken. Näitä kyseisiä pihatöitä ei kuitenkaan enää jälkikäteen seurata, vaikka ne voisivat periaatteessa olla kuinka kalliita tai suuria tahansa. Selkeää rajaa ei ole tullut, että kuinka paljon luonnollisilla henkilöillä saa olla työt kesken loppukatselmuksen yhteydessä. Rakennustarkastaja antaa myös kritiikkiä siitä, kuinka rakennusluvan vaatimukset vaihtelevat kuntakohtaisesti suurestikin. Toisaalla pienikin rakennelma vaatii rakennusluvan ja näin liittää henkilön tiedonantovelvolliseksi, kun taas toisaalla 200 neliön navetan saa tehdä ilman rakennuslupaa. Näin ollen ihmisiä voidaan saattaa eriarvoiseen asemaan ja harmaan talouden tekijät pystyvät hyödyntämään paikkakuntia, joissa rakennusluvan vaatimukset ovat niin sanotusti löysemmät.

Parannusehdotuksena rakennustarkastajalta tulee, että Verohallinnon toimihenkilöt voisivat itse seurata tiedonantovelvollisuuden toteutumista esimerkiksi kiinteistöveron puolelta. Kun kiinteistö tulee kiinteistöveron piiriin uutena, nähdään heti, että on tapahtunut rakentamista. Tämän jälkeen Verohallinto voisi itse postittaa kyselyn tiedonantovelvollisuuteen liittyvistä asioista, jolloin tiedonantovelvollisuudesta tietämättömätkin henkilöt kohtaisivat sen postinsa mukana, ja toimittaisivat tarvittavat tiedot suoraan Verohallinnolle. Näin säästyttäisiin myös ylimääräisiltä välikäsilta.

Verohallinnon mukaan lain suunnittelun alussa siinä ajateltiin lähinnä vain perinteisiä rakennustyömaita. Laki koskee kuitenkin monenlaisia toimijoita (esimerkiksi kunnossapitotyömaita, joissa tilaajia ovat muut kuin varsinaiset rakentamistyön parissa toimivat tahot) ja se on aiheuttanut haasteita tiedonantovelvollisuuden sovittamisessa kaikille toimijoille sopivaksi. Verohallinnossakin on kuitenkin jouduttu soittelemaan tietojen perään, mutta alkuvaiheessa on haluttu enemmän ohjata kuin määrällä laiminlyöntimaksuja. Laiminlyöntimaksujen määrääminen muuttuu osaksi rutineja kuitenkin ohjauksellisen alkuvaiheen jälkeen. Myös muitakin keinoja kuitenkin käytetään ilmoittamisen parantamiseksi, muun muassa kohdennettua ohjausta, tietosisällön mahdollista helpottamista tai lomakkeen tapaa kysyä asiakkaalta tiettyä tietoa.

Useimmiten toistuvia ongelmia Verohallinnolle ilmoitetuissa tiedoissa on muun muassa käännetyin arvonlisäveron piirissä oleminen tai työntekijätiedoissa tiedon ilmoittaminen myönnetyn kulkuluvan eikä todellisen työskentelyajan perusteella. Tiedonantovelvollisuus toteutuu kuitenkin kokoajan paremmin niin asiakkaiden kuin Verohallinnonkin puolella. Käytännöt muokkautuvat pikkuhiljaa toimintatavoiksi. Verohallinnolle on tarkoituksenmukaista tarkastella uutta menettelyä niin, että toimintatapoja muutetaan kohdissa, joissa jokin vaihtoehtoinen toimintatapa on mahdollisesti parempi. Esimerkiksi jo nyt takautuvaa korjausta ei vaadita kaikista niistä tiedoista, joista alussa vaadittiin.

Alkukankeuden jälkeen järjestelmä toimii isännöitsijän mielestä hyvin. Tarpeellinen tiedonantovelvollisuus on juuri siinä määrin, että tiedetään kuka työmaalla liikkuu. Isännöinti- ja tilitoimiston näkökulmasta vaikutus harmaaseen talouteen on vähäinen. Asunto osakeyhtiöt ovat varsin tarkkoja urakoitsijoita valittaessa. Esimerkiksi kaupungilla saattaa olla tarjouspyyntöjä hyväksyessä vaatimuksena hyväksyä halvin tarjous, vaikka se todellisuudessa ei olisikaan se parhain ja luotettavin. Asunto osakeyhtiöllä sen sijaan on varaa valita ja puntaroida, mikä tarjouksista on realistisin ja luotettavin, jolloin myös urakoitsijan aiemmat työt saatetaan etsiä ja olla varmoja urakoitsijan luotettavuudesta. Parannuksena isännöitsijä ehdottaisi, että ilmoituspäivä voisi olla sama kuukauden 12 päivä kuin esimerkiksi kausiveroilmoituksissa. Isännöitsijän omassa ympäristössä lakia on noudatettu kirjaimellisesti, vaikkakin joskus kaikkien henkilötietojen saaminen aliurakoitsijalta on ollut työlästä. Isännöitsijän mielestä nykyisellään verohallinnon ohjeistus on mallikasta.

6.2 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tutkimusaineistosta saaduista tuloksista ja tuloksien perusteella tehdyistä johtopäätöksistä ei voida tehdä yleistysä, koska tutkimusjoukko oli pieni ja perustuu jokaisen toimijan omaan mielipiteeseen. Tiedonantovelvollisuus sisältöineen ja lisätöineen on tulosten perusteella kaikista positiivisin asia Verohallinnolle itselleen, koska heitä varten kaikki laissa määrätty tiedot kerätään. Vaikka kerätyistä tiedoista on hyötyä myös muille toimihenkilöille, eivät he kyseisistä tiedoista niin

paljon hyötyä saa kuin mitä Verohallinto. Eniten päänvaivaa tiedonantovelvollisuus aiheuttaa rakennusliikkeille. Rakennustarkastajille työn määrä on vähäisin ja he pääsevät niin sanotusti helpoimmalla. Isännöitsijä on siinä välimaastossa, mutta joutuu myös järjestelmään töitään, jotta tiedonantovelvollisuus toteutuu. On kuitenkin hienoa voida todeta, että tiedonantovelvollisuus ei ole lisännyt töitä niin paljon, että se koettaisiin liian haasteelliseksi ja vaikeaksi.

Rakennusliikkeillä tiedonantovelvollisuus vie eniten resursseja. Heillä yleisesti ottaen kuitenkin yksi ihminen hoitaa tiedonantovelvollisuuden toteutumisen, joten kaikkien aika ei kulu tiedonantovelvollisuuden täyttämiseen. Mitä enemmän urakoitsijat ja muut työntekijät ovat mukana ja ymmärtäväisiä tietojen antotavasta ja oikeanlaisesta tietosisällöstä, sitä vähemmän rakennusliikkeillä kuluu aikaa tiedonantovelvollisuuden ilmoittamiseen Verohallinnolle. Ei ole tiedossa, onko tiedonantovelvollisuuden piirissä päivittäin työskenteleville henkilöille kohdennettu henkilökohtaisesti neuvoja tiedonantovelvollisuuden toteutumisen onnistumiseksi (esimerkiksi lähetetty kotiin kirjettä, joissa kerrotaan miten menettelemällä velvollisuus toteutuu parhaiten jokaisen toimijan kohdalla), mutta sellainen olisi hyvä tehdä. Näin varmistettaisiin jokaisen alalla työskentelevän tietävän lain tarkoituksen ja silloin he varmasti myös itse ilmoittaisivat tietojaan paremmin, koska tietävät miksi ja miten sen tekevät. Mikäli jokainen yritys myös kertoisi alusta lähtien tietyt tiukat säännöt tietojenannon ajankohdasta ja tavasta, se helpottaisi niitä pidemmällä tähtäimellä, kun tiedot saataisiin ajallaan ja oikeamuotoisina. Vaikka tiedonantovelvollisuus näin uutena lakina saattaa viedä rakennusliikkeiltä liikaa resursseja, voi se tulevaisuudessa muodostua hyväksi käytännöksi eikä tunnu enää vain lisätaakalta.

Tulosten perusteella voidaan todeta, että uutta lakia ei pidetä täysin turhana ja pelkkänä lisätaakkana. Suhtautumisessa löytyy kuitenkin kaksijakoisuutta, mutta ajan kuluessa ja lain tullessa tunnetummaksi kärjistetyt suhtautumisetkin alkavat laantua. Tietenkin on niitä, jotka eivät välitä tai halua sisäistää uudistuksia, jolloin löytyy jatkuvasti välinpitämättömyyttä. Näihin välinpitämättömyyksiin esimerkiksi rakennusliikkeiden, joille tiedonantovelvollisuus on työläin, pitäisi ohjeistuksessaan ja sopimuksia tehdessään puuttua. Rakennusliikkeen toimija B kertookin, että heillä asiasta keskustellaan sopimuksentekohetkellä ja tietojen saaminen sen jälkeen monesti toimii moitteettomasti. Tutkimusten tulosten perusteella rakennusliikkeen B toimijalla

on tiedonantovelvollisuuden toteutuminen ollut helpompaa ja sulavampaa kuin toimija A:lla. Näin voi todeta, että toimija B on löytänyt helpomman tavan muistuttaa toimijoita ja saada oikeat tiedot oikeaan aikaan.

Haastattelujen tuloksista näkee, että toisilla tiedonantovelvollisuuden toteutuminen on ollut helpompaa kuin toisilla. Näin ollen voi päätellä, että tiedonantovelvollisuuden toteutumisen voi saada toimimaan hyvin, vaikka se alussa takertelisikin. Tuloksista on kuitenkin huomattavissa, että ilman tiedonantovelvollisuuden ilmoittamisesta vastuussa olevan henkilön tekemiä muistutuksia tai huomautuksia, tiedonantovelvollisuus tuskin toteutuisi. Tulosten perusteella luultavasti vain harvat ilmoittaisivat tietoja automaattisesti. Tämä saattanee silti johtua vielä siitä, että laki on kohtalaisen uusi.

Pienille toimijoille, joilla on tiukat budjetit, rahalliset satsaukset saattavat olla suurin ärsytys tiedonantovelvollisuudessa. Tästä johtuen myös suhtautumiset voivat olla hyvin negatiivisia. Myös Verohallinnolta kerrottiin tähän liittyen, että palautteita on tullut juuri koskien järjestelmien maksullisuutta. Mikäli tiedonantovelvollisuuden toteutumisessa kenenkään ei tarvitsisi käyttää omia rahojaan, olisi suhtautuminenkin varmasti erilaista. Lakiuudistusta tehdessä maksullisuuteen olisi mahdollisesti pitänyt kiinnittää enemmän huomiota. Voidaan jo etukäteen olettaa, että uuden lain vastaanotto ei välttämättä ole kaikille positiivista, eikä myöskään siitä vielä maksaminen. Luonnollisten henkilöiden suhtautumiset eivät suuresti tule esille, koska kotitalouksissa tiedonantovelvollisuus toteutuu paljon suppeammin kuin rakennusliikkeissä ja taloyhtiöissäkin isännöitsijät ovat usein vastuussa tiedonantovelvollisuudesta.

Uusien lakien voimaan astuessa moni miettii, että miksi juuri minun tarvitsee tehdä sitä tai tätä. Näin tapahtuu myös tiedonantovelvollisuudessa. Toiset miettivät, että miksi he joutuvat tietoja kyselemään, kun on kuitenkin kyse Verohallinnolle tarkoitusta tiedosta, eikä heille jotka tietoja keräävät. Ymmärrystä töiden jakamiselle löytyy, mutta lisätyöt ovat aina lisätöitä. Ongelmia saattaisi tulla myös siinä, kun kukaan ei haluaisi ottaa vastuuta ”toisten töistä” itselleen. Luonnollisten henkilöiden, niin uusien kuin kokeneidenkin rakentajien, on toisinaan vaikea hahmottaa lain uusia käänköksiä. Luonnolliset henkilöt eivät myöskään välttämättä täysin ymmärrä lain tarkoitusta tai kaikkia sen termejä niin, että pääsisivät täysin sisälle lakiin. Monella

luonnollisella henkilöllä, jotka eivät laista suuremmin välitä tai haluavat päästä helpommalla voi olla helpotus siinä, että he voivat vielä toistaiseksi tehdä tyhjän ilmoituksen mikäli suurta ja todistettavaa rakentamista ei ole heinäkuun 2014 jälkeen tapahtunut. Mikäli tähän seikkaan ei vielä ole puututtu, tulisi siihen mahdollisesti jospian puuttua.

Monesti uudet ohjeistukset joko ovat tai niiden koetaan olevan liian pitkiä tai sekalaisia. Myös Verohallinnon sivuilla olevat tiedonantovelvollisuuden ohjeet on koettu hankaliksi tai monimutkaisiksi. Verohallinnon toimijakin myöntää, että niissä olisi parantamisen varaa. Verohallinnossakaan kaikkia ei ole ohjeistettu tarkasti tiedonantovelvollisuuteen liittyvissä asioissa vaan vain niitä, jotka pääsääntöisesti sen parissa työskentelevät. Uuden lain voimaantullessa pitäisi ohjeistuksen olla hyvää ja monipuolista. Sellaista, mistä toimijat helposti ja nopeasti löytäisivät heitä koskevat menettelmät tiedonantovelvollisuuden toteutumiseksi. Lain voimaan astuessa juuri ohjeistukseen olisi pitänyt puuttua enemmän ja tehdä siitä selvempää. Näin uusi toimintatapakin olisi varmasti lähtenyt vielä helpommin toteuttamaan itseään. Mikäli Verohallinnon sivuilta löytyviä ohjeita jaksaa kuitenkin lukea ajatuksella ja ajan kanssa, löytää niistä yleisesti ottaen hyvät ohjeet jokaiselle toimijalle, jota se koskee. Ohjeissa on myös lueteltu välillä tapauksia, joita laki ei koske, joka myös helpottaa ymmärrettävyyttä. Monellakaan ihmisellä ei kuitenkaan ole niin paljon kärsivällisyyttä, että jaksaisi lukea pitkät ohjeet hyvin ja tarkkaan läpi.

Suurimpana haittana tiedonantovelvollisuudessa koetaan juuri työn määrän lisääntyminen. Se koetaan haitaksi varmasti muun muassa sen takia, että saatava tietosisältö ei hyödytä rakennusliikkeitä niin paljon, että siihen heidän resurssejaan kannattaisi tässä määrin kuluttaa. Hyviksi puoliksi toimijan B listaamana löytyy kuitenkin esimerkiksi se, että pystyy seuraamaan työmaan työntekijöiden määrää ja urakoitsijoille maksettujen urakkasummien määrää. Tällainen hyöty on esimerkiksi työmaan hallintaa ajatellen todella tarpeellinen. Kukaan ei pysty huijaamaan maksujen kanssa tai olla tekemättä töitään, koska kaikista on kerätty tarkat tiedot. Rakennustarkastajalle tiedonantovelvollisuus ei lopulta tuota paljoa haittaa eikä hyötyä. Yleisesti miettien tiedonantovelvollisuus kuitenkin on positiivinen asia, mikäli se vähentää vääristynyttä kilpailua markkinoilta. Verohallinto näkee asian laajemmin, koska harmaan talouden torjumisen ohella se toivoo tiedonantovelvollisuuden ansiosta myös muiden vel-

vollisuuksien noudattamisen parantumista. Näihin velvollisuuksiin liittyy esimerkiksi kausiveroilmoitusten antaminen ja käännetyin arvonlisävelvollisuuden soveltaminen. Lakien tulisikin aina tukea toisiaan, jolloin niistä saisi varmasti paljon enemmän hyötyä. Tiedonantovelvollisuus lakina on hyödyllinen kuitenkin myös muissakin asioissa kuin mihin se on alun perin tarkoitettu, esimerkiksi reklamaatio- ja takuutilanteissa sekä palkanlaskennassa. Näin ollen, vaikka tiedonantovelvollisuus vie resursseja ja aikaa joltain muulta, on siitä loppujen lopuksi enemmän hyötyä kuin haittaa.

Tiedonantovelvollisuuden tiedonantotavasta saadaan hyvää palautetta. Sen koetaan lähes poikkeuksetta toimivan hyvin ja olevan helppoa. Koetaan myös hyväksi, että luonnolliset henkilöt pystyvät tiedonantovelvollisuuden täyttämään paperille, jolloin myös ikäihmiset pystyvät sen tekemään, vaikka heillä ei välttämättä olisi tietokonetta. Aukkokohtana voidaan kuitenkin nähdä juuri luonnollisten henkilöiden ilmoitusten todenmukaisuus. Joskus selvitykset saattavat olla kuukaudenkin vanhoja, jolloin rakentamista on saattanut tapahtua jo lisää. Näitä rakentamisia kukaan ei kuitenkaan pysty seuraamaan.

Tiedonantovelvollisuus koetaan hyväksi harmaan talouden estämisessä, eli juuri siinä mihin se on tarkoitettukin. Sen ansiosta kilpailu varmasti tasoittuu, kun pimeitä yrityksiä jää pois. Vääristynyt kilpailu siis vähenee ja varmasti myös työn laatu paranee, kun takuutkin ovat voimassa. Isännöitsijälle ja tilitoimistolle vaikutus harmaaseen talouteen on vähäinen. Haastatteleman isännöitsijän mukaan linja taloyhtiöihin valittaviin urakoitsijoihin on tiukka. Aina halvin tarjous ei ole paras tarjous ja kaikkien urakoitsijoiden aiemmat tiedot tarkistetaan. Näin pystytään jo alussa varmistamaan työn laatu ja jättämään harmaan talouden yritykset pois pelistä. Myös toimija B kertoo heidän käyttävän monia luottourakoitsijoita, jolloin tiedetään jo valmiiksi, ettei kyse ole harmaasta taloudesta. Mikäli kaikki olisivat näin tarkkoja, tiedonantovelvollisuutta lakina tuskin tarvittaisiin.

Rakennuslupien perusteella määräytyvässä tiedonantovelvollisuudessa on kuitenkin aukko kohtia, koska eri kuntien välillä on joskus huomattaviakin eroja rakennuslupien tarpeellisuudessa. Toiset kunnat ovat tiukempia rajoitusten kanssa kuin toiset. Näin ollen harmaata taloutta kannattavat yritykset voivat pesiä alueille, joissa rakennuslupia tarvitaan vasta isoille rakennuksille. Tiedonantovelvollisuuslain suunnitte-

lun alussa kohteeksi ajateltiin lähinnä vain perinteisiä rakennustyömaita. Lain nyt koskiessa kuitenkin monia eri toimijoita ovat edellä mainitut aukkokohtat ymmärrettäviä, mutta tarvitsisivat silti parannusta.

Rakennusalan toimija A on joutunut myös itse soveltamaan ilmoitustapaansa parhaalla mahdollisella tavalla, koska hänen Verohallinnolta saamansa ohjeet ovat olleet epäselviä tai aina on neuvottu erilailla. Tämä ei ole hyväksi, koska kaikkien tulisi voida toteuttaa lakia täysin samalla tavalla. Näin ollen on myös ihmeellistä, että miten Verohallinnolta on voitu neuvoa samaa asiaa monella eri tavalla. Verohallinto itse kuitenkin kertoo, että kattava ohjeistus olisi annettu ja kertausvideot ovat käytävissä niitä tarvitseville. He ovat alkuvaiheen jälkeen varmasti myös itse jo viisaampia menettelytavoissa. Laiminlyöntimaksut tulevat kuitenkin osaksi rutiineja vasta ohjauksellisen alkuvaiheen jälkeen. Tämä voidaan kokea myös reiluksi, koska kukaan tuskin pystyy alkuvaiheessa tiedonantovelvollisuutta täydellisesti isoissa määrin täyttämään.

Tutkimuskysymykseen voidaan tulosten perusteella vastata, että tiedonantovelvollisuus toteutuu jo nyt lähes mutkattomasti ja ilman suurempia ongelmia. Tiedonantovelvollisuutta ei myöskään koeta liian haasteelliseksi ja tästä syystä myös suurin osa suhtautuu tiedonantovelvollisuuteen myönteisesti. Yksityistapauksia tietenkin aina on poikkeamaan tästä toteamasta, mutta yleisesti ottaen on näin. Suurin yksimielinen positiivisuus laissa oli sähköisen tiedonantotavan helppous ja mutkattomuus. Tiedonantovelvollisuus auttaa myös pääurakoitsijaa hallitsemaan työmaata paremmin, kun kaikista työntekijöistä sekä urakkasummista on ajankohtaiset tiedot. Tiedonantovelvollisuus vähentää myös huomattavasti harmaata taloutta ja tasoittaa näin ollen vääristynyttä kilpailua rakennusalan markkinoilla. Voidaan todeta, että tiedonantovelvollisuus toteutuu kokoajan paremmin ja paremmin ja siitä tulee varmasti jo pian osa rutiineja, ellei ole jo tullut. Toimintatapoja uudessa laissa pyritään kuitenkin muuttamaan joissain kohdissa, mikäli huomataan jonkin vaihtoehtoisen tavan olevan toimivampi. Näin ollen tiedonantovelvollisuus lakina tulee myös toteutumaan helpommin ja vaivattomammin.

Suurimmat kompastuskivet tiedonantovelvollisuudessa tulosten perusteella ovat kokonaisvaltaisesti ohjeistuksen sekalaisuus ja työntekijöiden tiedottomuus tai välinpi-

tämättömyys lakia kohtaan sekä näin ollen myös työn lisääntyminen. Urakoitsijoiden ja työntekijöiden tietoja tiedonantovelvollisuudesta tulisi lisätä, jotta jokainen ymmärtäisi oman velvollisuutensa lakia kohtaan paremmin. Tiedonantovelvollisuudesta vastaavalle voi tulla liikaa stressiä siitä, että muut eivät tiedä omia velvollisuuksiaan tietojen antamisessa, jotta ne voitaisiin toimittaa Verohallinnolle aikataulujen rajoissa. Parannusehdotuksia saatiin ilmoituksen jättöpäivän muuttamiseksi esimerkiksi samaksi päiväksi kuin kausiveroilmoitusten, eli kuukauden 12. päivä, sekä rakennustarkastajan ehdotus kiinteistöveron piiriin tulemisen perusteella lähetettävästä kirjelmästä, joka kysyisi tiedonantovelvollisuuden toteutumisessa tarvittavia tietoja. Molemmat parannusehdotukset ovat hyviä ja vartenotettavia.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön tavoitteena oli laadullisin keinoin selvittää tiedonantovelvollisuuden käytännön toteutumista rakennusallalla. Tekijän mielestä siinä myös onnistuttiin. Opinnäytetyön aihe oli mielenkiintoinen ja ajankohtainen lain uutuuden kannalta. On mielenkiintoista tutkia uuden lain toteutumista käytännössä eikä vain lukea siitä tehtyjä uutisia tai tilastoja. Opinnäytetyössä saatuja tuloksia voidaan tekijän mielestä pitää luotettavina, koska jokainen toimihenkilö sai opinnäytetyön aiheen esittelyn jälkeen osallistua tutkimukseen vapaaehtoisesti ja kertoa mielipiteensä anonymisti. Vapaaehtoisuuden ja anonymiuden ansiosta tutkimukseen osallistuneet henkilöt pystyivät varmasti rehellisesti sanomaan mielipiteensä ilman pelkoa, että joku esimerkiksi syyttäisi heitä mahdollisista negatiivisista sanoista.

Teoreettinen viitekehys antaa lukijalle mielikuvan siitä, mitä rakennusalan tiedonantovelvollisuus tarkoittaa käytännössä. Näin lukija myös osaa hahmottaa, minkälaisia työnkuvia haastatelluilla on suhteessa tiedonantovelvollisuuteen. Suuri osa teoriasta perustuu Verohallinnon ohjeistukseen tiedonantovelvollisuudesta, muita lähteitä on haettu muun muassa ajankohtaisista artikkeleista ja uutisista. Kaikki teoria ei liity varsinaisesti tutkimuskysymyksen lopputulokseen, mutta on oleellista tiedonantovelvollisuuden kokonaisuuden hahmottamisessa.

Opinnäytetyön aihe, eli rakennusalan tiedonantovelvollisuus Verohallinnolle, on maanlaajuinen ja jokaisella toimijalla on oma mielipiteensä laista ja sen toteutumisesta. Tutkimuksessa saaduista mielipiteistä, tuloksista ja johtopäätöksistä tämä on otettava huomioon ja suuria yleistyksiä ei tulosten perusteella voida tehdä. Olisi kuitenkin ollut mahdotonta opinnäytetyön mittakaavassa ruveta tutkimaan aihetta todella monen toimija näkökulmasta. Opinnäytetyössä haastateltiin eri toimijoita ja saatiin tekijän mielestä tarpeeksi tutkimusaineistoa ja hyvä kuva siitä, miten tiedonantovelvollisuus käytännössä toteutuu jo nyt lähes mutkattomasti ja ilman suurempia ongelmia.

Opinnäytetyössä olisi laajempien tulosten saamiseksi voitu haastatella myös esimerkiksi aliurakoitsijaa, jolla olisi mahdollisesti ollut tiedonantovelvollisuuteen liittyvän

työnkuvansa perusteella hieman erilaisia näkemyksiä tai mielipiteitä tiedonantovelvollisuuden toteutumisesta. Samanlaisen, tai hieman laajennetun, tutkimuksen voisi tehdä vuoden tai parin päästä uudelleen, mikäli haluaisi tutkimukselle vertailukohtaa. Tällöin voisi kiinnittää huomiota myös siihen, onko eri kaupunkien rakennuslupien perusteella ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuulumisen tullut jollain tapaa tasavertaisemmaksi, kun nyt rakennuslupien kriteerien välillä on paljonkin eroja. Pystyttäisiin myös toteamaan se, onko tällä hetkellä olevista ongelmista ohjeistuksen, tietämättömyyden ja välinpitämättömyyden suhteen päästy ja onko tiedonantovelvollisuudesta tullut jo tunnettu tapa ja osa rutiineja, tai onko mahdollisesti tullut vielä esille jotain uusia ongelmakohtia.

LÄHTEET

Aaltola, J. & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Juva: PS-kustannus.

Alasuutari, P. 2007. Laadullinen tutkimus. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Asunto-osakkaat www-sivut. 2015. Viitattu 1.9.2015. <http://www.asunto-osakkaat.fi/sanasto.html>

Finlex www-sivut. 2015. Viitattu 3.4.2015. <https://www.finlex.fi>

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Oy- Juvenes Print

Kiinteistökustannus www-sivut. 2015. Viitattu 9.4.2015.
<https://www.kiinkust.fi/kiinteistokulma/635442924748315208>

Kondelin, A., Laitinen, M. & Peltomäki, P. 2014. Palkkahallinnon säädökset 2014. Talentum media.
<http://verkkokirjahylly.talentum.fi/lillukka.samk.fi/teos/DACBFXJTFF#kohta:69>

Lindblandt www-sivut. 2015. Viitattu 3.4.2015.
<http://www.lindblad.fi/rakentamiseen-liittyva-tiedonantovelvollisuus-verottajalle>

Merilampi www-sivut. 2015. Viitattu 6.4.2015.
<http://www.merilampi.com/uutiskirjeartikkelit?artikkeli=53706165>

Metsämuuronen, J. 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Rakennusteollisuus www-sivut. 2015. Viitattu 25.7. ja 1.9.2015.
<https://www.rakennusteollisuus.fi/Tietoa-alasta/Harmaan-talouden-torjunta/Harmaa-talous-rakennusala/>

Raunio, H. 16.5.2014. Tekniikka & Talous. Viitattu 3.4.2015.
<http://lehtiarkisto.talentum.com/lillukka.samk.fi/lehtiarkisto/search/show?eid=2720887>

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Haastattelu- tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. 2010. Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Suomela www-sivut. 2015. Viitattu 6.4.2015. <http://www.suomela.fi/rakentamisen-tiedonantovelvollisuus-takkuua>

Talousverkko www-sivut. 2015. Viitattu 3.4.2015.
<http://www.talousverkko.fi/blog/rakentamiseen-liittyva-tiedonantovelvollisuus-2014/>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Verohallinto www-sivut. 2015. Viitattu 14.3., 6.4., 7.5. ja 22.7.2015.
<http://www.vero.fi>

Verouutiset 5/2015. 30.6.2015, 19.

Kysymykset rakennusalan toimihenkilöille

Teema 1: Työn määrän lisääntyminen

- Onko tiedonantovelvollisuus lisännyt työtä (tai vienyt aikaa joltain muulta tärkeältä)?
- Viekö tiedonantovelvollisuus liikaa yrityksen resursseja?
- Tuoko ilmoitusvelvollisuus läpääpaineita/stressiä työhön? Jos, niin miten?

Teema 2: Suhtautuminen

- Miten esim. urakoitsijat suhtautuvat ilmoitusvelvollisuuteen?
- Onko suhtautumisissa suuria eroja joidenkin toimijoiden kesken?

Teema 3: Haitat ja hyödyt

- Tiedonantovelvollisuuden suurimmat haitat ja hyödyt käytännössä?
- Onko tiedonantovelvollisuus tarpeellinen verrattuna siihen käytettyyn työn määrään?
- Auttaako tiedonantovelvollisuus päätoimijaa hallitsemaan työmaata paremmin, kun kaikista toimijoista on kerätty tarkat tiedot?

Teema 4: Toteutuminen

- Onko tietojen saaminen ollut vaikeaa?
- Noudattavatko kaikki tiedonantovelvollisuutta niin kuin pitää?
- Onko ollut paljon laiminlyöntejä?
- Mitkä ovat useimmiten toistuvat ongelmat?
- Onko tietojen saaminen helpottunut ajan kuluessa?
- Mitä mieltä olet tietojen antotavasta Verohallinnolle? Onko tapa hyvä vai olisiko siihen parempi jokin muu vaihtoehto?
- Koetko, että tiedonantovelvollisuus auttaa harmaassa taloudessa niin kuin sen pitäisikin?
- Onko tiedonantovelvollisuudessa jotain aikkokohtia joita pitäisi parantaa?

Kysymykset Verohallinnolle

Teema 1: Työn määrän lisääntyminen

- Onko Verohallintoon palkattu uusia työntekijöitä tiedonantovelvollisuuden kuuluvia töitä varten tai mahdollisesti uusia työntekijöitä heidän tilalle, jotka saivat tiedonantovelvollisuuden kuuluvat asiat työkseen?
- Mikäli tiedonantovelvollisuutta varten ei ole erikseen palkattu henkilökuntaa, niin onko työn määrä lisääntynyt siten, että se veisi aikaa joltain muulta tärkeältä tai kiireelliseltä asialta?
- Koetteko mahdollisen työn lisääntymisen positiiviseksi suhteessa saamaanne tietosisältöön?
- Onko tiedonantovelvollisuus helpottanut työtänne?

Teema 2: Suhtautuminen

- Miten Verohallinnossa tällä hetkellä suhtaudutaan laiminlyönteihin ja miten laiminlyöntitilanteissa menetellään?
- Onko Verohallinnossa tiedonantovelvollisuuden parissa työskenteleville työntekijöille mielestänne annettu tarpeeksi kattava ohjeistus tai koulutus asiaan, jotta he osaavat neuvoa asiakkaita?
- Koetteko, että Verohallinnon sivuilla olevat tiedonantovelvollisuuden ohjeistukset ovat hyvät ja riittävän selkeät?
- Suhtautuvatko monet eri toimijat kriittisesti Verohallintoon tiedonantovelvollisuuden takia?
- Minkälaista yleispalautetta Verohallinto on saanut tiedonantovelvollisuudesta?

Teema 3: Haitat ja hyödyt

- Onko tiedonantovelvollisuudesta Verohallinnolle jotain haittaa?
- Entä mitkä ovat siitä saatavat suurimmat hyödyt?

Teema 4: Toteutuminen

- Onko tiedonantovelvollisuus toteutunut niin kuin alussa olisi voitu olettaa vai onko siinä ollut jotain suuria kompastuskiviä?

- Oletteko joutuneet soittelemaan tietojen perään?
- Oletteko joutuneet kirjoittamaan paljon laiminlyöntimaksuja tietojen puuttumisesta?
- Mitkä ovat useimmiten toistuvat ongelmat?
- Toteutuuko tiedonantovelvollisuus tällä hetkellä paremmin kuin mitä se esimerkiksi ensimmäisen puolen vuoden aikana toteutui?
- Aiotaanko jotain menettelytapoja kiristää (esim. laiminlyöntimaksujen helpommin antamista), koska tiedonantovelvollisuutta ei ole noudatettu tarpeeksi?
- Toteutuuko tiedonantovelvollisuus mielestänne oikein kotitalouksille, kun rakennusluvan tarvitsemisen määritelmissä on suuria vaihteluita eri kaupunkien tai kuntien välillä?
- Oletteko joutuneet jo nyt muuttamaan jotain toimintatapojaanne tiedonantovelvollisuuteen liittyvissä asioissa, koska on todettu jonkun vaihtoehtoisen toimintatavan olevan parempi tai helpommin toteutettava?

Kysymykset rakennustarkastajalle

Teema 1: Työn määrän lisääntyminen

- Onko tullut lisätöitä?
- Onko vienyt aikaa huomattavasti muilta töiltä?
- Onko ilmoittaminen työlästä?

Teema 2: Suhtautuminen

- Onko rakennustarkastajilla enemmän myönteinen vai kielteinen suhtautuminen asiaan?
- Voisiko Verohallinto hoitaa valvonnan yksityishenkilöiden osalta itse?
- Koetteko, että Verohallinto tuo omiaan töitään teille?
- Onko luonnollisilta henkilöiltä tullut palautetta asiasta?

Teema 3: Haitat ja hyödyt

- Haittoja ja hyötyjä sekä rakennustarkastajien että luonnollisten henkilöiden kannalta?

Teema 4: Toteutuminen käytännössä

- Oletteko joutuneet paljon kysymään ilmoitusten perään?
- Onko tiedonantovelvollisuutta muistettu?
- Onko tiedonantotapa toimiva?
- Mitä kaikkea tulee mieleen kun kysyy toimimisesta käytännössä?
- Entä tiedonantovelvollisuuden toimiminen harmaaseen talouteen verrattuna?
- Parannusehdotuksia?

Kysymykset isännöitsijälle

Teema 1: Työn määrän lisääntyminen

- Onko tiedonantovelvollisuus lisännyt töitä tai viekö se aikaa joltain muulta tärkeältä?
- Joutuuko isännöitsijä usein vastuulliseksi tiedonantovelvollisuudesta?
- Tuoko tiedonantovelvollisuus lisästressiä työhön?
- Onko tarvittavia tietoja helppo saada?

Teema 2: Suhtautuminen

- Miten taloyhtiössä on suhtauduttu tiedonantovelvollisuuteen?
 - ➔ Asukkaat
 - ➔ Urakoitsijat
- Onko suhtautumisissa eroja?
- Onko tiedonantovelvollisuudesta tullut jotain palautetta?

Teema 3: Haitat ja hyödyt

- Suurimmat haitat?
- Suurimmat hyödyt?
- Tuoko tiedonantovelvollisuus jotain uutta tietoa tai hyötyä isännöitsijälle/kirjanpitäjälle?

Teema 4: Toteutuminen käytännössä

- Toimiiko järjestelmä hyvin?
- Onko tiedonantovelvollisuus tarpeellinen?
- Onko tiedonantovelvollisuus auttanut mahdollisen harmaan talouden vähenemisessä?
- Onko parannusehdotuksia?
- Näetkö laissa aukkoja?

- Mitä mieltä olet tiedonantotavasta?
- Noudatetaanko tiedonantovelvollisuutta niin kuin pitääkin?
- Mitkä ovat useimmiten toistuvat ongelmat?
- Onko ohjeistus riittävää ja tarpeeksi selkeää?